

Mediakasvatuksen vuosiympyrä Leikkituvan päiväkotiin

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK) Sosiaalipedagoginen varhaiskasvatus

2022

Lotta Lehmus ja Nelli-Noora Reinikka

Tiivistelmä

Tekijä(t) Lehmus, Lotta Reinikka, Nelli-Noora	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 36 + 19	Valmistumisaika 2022
Työn nimi Mediakasvatuksen vuosiympyrä Leikkituvan päiväkotiin		
Tutkinto ja koulutusala Sosionomi (AMK), sosiaalipedagoginen varhaiskasvatus		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio (jos opinnäytetyöllä on toimeksiantaja) Leikkituvan päiväkoti		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön aiheena oli mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Aihe valikoitui päiväkodin tarpeiden ja toiveiden mukaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada mediakasvatus osaksi Leikkituvan päiväkodin arkea. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä päiväkodille vuosiympyrä mediakasvatuksen avuksi. Opinnäytetyön tuotoksena syntyi vuosiympyrä ja siihen kuuluva vinkkivihkonen. Vuosiympyrä on jaettu neljään kategoriaan ja jokaista kategoriaa käsitellään kolmen kuukauden ajan. Vuosiympyrän avulla päiväkodin varhaiskasvattajat voivat suunnitella ja aikatauluttaa mediakasvatuksen järjestämistä. Vuosiympyrän vinkkivihkosesta löytyy ohjeet tuokioiden järjestämiseen.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä ja kehittämisen viitekehiksenä toimi lineaarinen malli. Vuosiympyrän toimivuus varmistettiin pitämällä päiväkodilla kolme mediakasvatuksen tuokiota eri lapsiryhmille. Toiminnallisissa tuokioissa käytiin läpi vuosiympyrän kaikki neljä teemaa. Toiminnallisista tuokioista pyydettiin palautetta lapsilta ja varhaiskasvattajilta.</p> <p>Varhaiskasvattajien palautteen perusteella voidaan päätellä, että vuosiympyrän vinkkivihkonen vastaa toimeksiantajan toiveita ja tarpeita. Varhaiskasvattajien mukaan tuotos palvelee heitä mediakasvatuksen suunnittelussa, ja tulee käyttöön ensi lukuvuonna. Tuotosta on mahdollista hyödyntää myös muissa päiväkodeissa.</p>		
Asiasanat Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatus, mediakasvatuksen vuosiympyrä, mediakasvatus		

Abstract

Author(s) Lehmus, Lotta Reinikka, Nelli-Noora	Type of Publication Thesis, UAS Number of Pages 36 + 19	Published 2022
Title of Publication Annual plan of media education for Leikkitupa kindergarten		
Degree and field of study Bachelor of Social Services		
Name, title and organisation of the client (if the thesis work is commissioned by another party) Leikkitupa kindergarten		
Abstract <p>The topic of the thesis is media education in early childhood education. The topic was chosen according to the needs and wishes of the kindergarten. The aim of the thesis is to make media education a part of the everyday life of kindergarten Leikkitupa. The purpose of the thesis was to make an annual plan for the kindergarten to help with media education. The output of the thesis was the annual plan and the related guidebook. The annual plan is divided into four categories and each category is processed for three months. The annual plan allows educators working in early childhood education to plan and schedule media education. The guidebook includes instructions for organizing media education sessions.</p> <p>The thesis is a practical thesis, and it is implemented as a linear model. The functionality of annual plan was ensured by giving three media education sessions for child groups at the kindergarten. Media education sessions included four themes from the annual plan. Feedback was collected from children and kindergarten teachers.</p> <p>Based on the feedback from the kindergarten teachers, it can be concluded that the annual plan guidebook meets the wishes and needs of the kindergarten. According to kindergarten teachers, the output will serve them in media education planning and will be available next school year. It is also possible to utilize the annual plan guidebook in other kindergartens.</p>		
Keywords Media education in early childhood education, early childhood education, media education annual plan, media education		

Sisällys

1	Johdanto.....	2
1.1	Opinnäytetyön aihe.....	2
1.2	Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus.....	2
1.3	Opinnäytetyön toimeksiantaja.....	3
2	Mediakasvatus nykypäivänä.....	4
2.1	Lasten ja nuorten suhde mediaan.....	4
2.2	Lapsi ja media.....	5
2.3	Media lapsen arjessa.....	7
2.4	Monilukutaito ja medialukutaito.....	9
3	Median käyttö varhaiskasvatuksessa.....	11
3.1	Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa.....	11
3.2	Mediakasvatus varhaiskasvatussuunnitelmassa.....	12
3.3	Vastuullinen mediakasvattaja.....	13
4	Opinnäytetyön toteuttaminen.....	15
4.1	Toiminnallinen opinnäytetyö.....	15
4.2	Lineaarinen malli.....	15
5	Toiminnallinen tuokio ja tuotokset.....	18
5.1	Mediakasvatustuokio.....	18
5.2	Tuotoksena vuosiympyrä.....	20
5.3	Tuotoksena vinkkivihkonen.....	24
5.4	Tuotoksen arviointi ja palaute.....	25
5.5	Toiminnallisten tuokioiden arviointi ja palaute.....	26
6	Pohdinta.....	32
6.1	Johtopäätökset.....	32
6.2	Luotettavuus ja eettisyys.....	34
	Lähteet.....	36

Liitteet

Liite 1. Mediakasvatustuokion sanomalehti-piste

Liite 2. Yksi QR-koodisuunnistuksen QR-koodeista

Liite 3. Mediakasvatustuokion muistipelin mediahahmoja

Liite 4. Osa lasten väritysmateriaalista arviointitähdistä

Liite 5. Google forms palautelomake varhaiskasvattajille

Liite 6. Mediakasvatuksen vuosiympyrän vinkkivihkonen

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön aihe

Tutkimustulosten perusteella varhaiskasvattajat kokevat mediakasvatuksen olevan osa päiväkodin arkea. Erilaiset kuvat, sadut ja tarinat auttavat pienempiäkin lapsia tutustumaan mediaan ja sen käyttöön. Varhaiskasvattajien mukaan mediataitojen opetteluun voi aloittaa jo varhaisessa vaiheessa, sillä opittavat asiat toimivat perustuksina myöhemmin opittaville taidoille. Mediakasvatus voi kuitenkin herättää varhaiskasvattajissa myös ristiriitaisia tunteita, ne syntyvät usein median roolin korostumisesta lasten elämässä. Monet kasvattajat ovat huolissaan erityisesti median vaikutuksista lasten passivoitumiseen sekä kasvuun ja kehitykseen. (Erola, 2012, 63–64.)

Mediakasvatuksessa tarkastellaan mediavälineiden ja niiden käytön sekä mediasisältöjen ja arjen medioitumisen osaa ihmisten kasvussa ja hyvinvoinnissa. Mediakasvatuksen avulla edistetään ihmisten valmiuksia ja taitoja mediakulttuurissa elämiseen. Tuetaan ihmisen osallisuutta, oman mediasuhteen tiedostamista ja kriittistä medialukutaitoa. Mediakasvatus on myös jatkuvaa kehittämistä ja kokeilua. (Mediakasvatusseura a.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 45) mediakasvatuksen tärkeyttä on perusteltu lasten mahdollisuutena ilmaista itseään ja toimia oman yhteisönsä aktiivisena jäsenenä.

Erola (2012, 9–11) kertoo, että tapamme käyttää mediaa muuttuu jatkuvasti ja erilaiset mediavälineet kehittyvät hurjaa vauhtia. Nykypäivänä lasten mediankäyttö alkaa jo todella varhain. Media yhdistyy usein osaksi lasten leikkejä ja vuorovaikutuksen tapoja. Vaikka nykypäivänä lapsille median käyttö voi olla jopa helpompaa kuin aikuisille, täytyy kuitenkin muistaa, että lapset tarvitsevat aikuisen ohjausta monissa mediaan liittyvissä asioissa.

1.2 Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada mediakasvatus osaksi Leikkituvan päiväkodin arkea. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä päiväkodille vuosiympyrä mediakasvatuksen avuksi. Opinnäytetyön tavoite ja tarkoitus ovat varhaiskasvatussuunnitelman mukaisia. Jokainen lapsi joka varhaiskasvatukseen osallistuu, on oikeutettu saamaan suunnitelmallista mediakasvatusta. Varhaiskasvattajien keskuudessa on ollut mietteitä siitä, kuinka mediakasvatusta voisi kehittää ja millaista tukimateriaalia siihen löytäisi. (Salomaa 2020.) Idea vuosiympyrästä syntyi toimeksiantajan tarpeiden pohjalta, ja vuosiympyrän toteutuksessa on huomioitu Leikkituvan päiväkodin toiveet, pitämällä heihin yhteyttä koko prosessin ajan. Opinnäytetyö tehdään toiminnallisena, jolloin toiminnallisen osuuden tuotoksena syntyy

mediakasvatuksen ohjeistus varhaiskasvattajille. Valmiit ohjeet auttavat varhaiskasvattajia toteuttamaan mediakasvatusta kiireisen arjen keskellä.

1.3 Opinnäytetyön toimeksiantaja

Opinnäytetyön toimeksiantaja Leikkituvan päiväkoti on 63-paikkainen päiväkoti Lahden Ah-tialassa. Leikkituvan tarkoituksena on antaa lapselle turvallinen ja kiireetön ympäristö, jossa lapsi saa rauhassa kasvaa, oppia ja leikkiä. Päiväkodin tärkein kasvatustapa on toiminnallisuus. Ryhmiä päiväkodista löytyy neljä: peipposten 3–4-vuotiaiden ryhmä, valkovuokkojen 5-vuotiaiden ryhmä, sekä sinivuokkojen ja mansikoiden 6-vuotiaiden esiopetusryhmät. (Lahti.)

2 Mediakasvatus nykypäivänä

2.1 Lasten ja nuorten suhde mediaan

Mediaa voidaan ajatella kokonaisuutena, joka välittää viestejä ja auttaa ihmisiä vuorovai-
kuttamaan toistensa kanssa. Median tehtävä on erilaisten välineiden avulla tuottaa ja välit-
tää viestejä, sekä vastaanottaa niitä. Tämän takia media on tekninen väline, mutta samalla
myös merkityksiä välittävä rakenne. (Suonsivu 2018, 137.) Mediavälineitä ovat joukkotie-
dotusvälineet kuten sanomalehdet, televisio, radio ja sosiaalinen media. Mediavälineitä
ovat myöskin musiikkisoittimet, kamerat, pelikonsolit, puhelimet, tabletit ja tietokoneet. Me-
diasisältöä ovat kaikki viestit, joita mediavälineillä lähetetään, tuotetaan ja käytetään. Näitä
ovat esimerkiksi uutiset, videot, kuvat, pelit ja tekstiviestit. (Mediapoluilla a.)

Mediatarjonnan kasvaessa ja muuttaessa muotoaan mediakasvatuksen merkitys ja tarve
korostuvat. Median muutos näkyy erityisesti ihmisten siirtymisenä median käyttäjästä, me-
diasisältöjen tuottajaksi ja aktiiviseksi toimijaksi. (Suonsivu 2018, 136.) Eri ikäryhmät ovat
tottuneet käyttämään medioita eri tavoin. Yhteistä median kuluttajilla kuitenkin on se, että
se muokkaa ja rakentaa samanaikaisesti kaikkien sukupolvien identiteettiä ja kokemusmaa-
ilmaa. Median käyttökokemukset ja -taidot voivat kuitenkin poiketa saman sukupolven si-
sällä suurestikin toisistaan. Yksi syy tähän on erilaiset elämäntilanteet. On havaittu, että
perherakenne vaikuttaa vahvasti ihmisten median käyttöön iästä ja sukupuolesta riippu-
matta. Tutkimuksissa on todettu aikuisten käyttävän enemmän mediaa, jos perheessä on
nuoria. Monet keski-ikäiset myös hankkivat medialaitteita lasten ja nuorten takia. (Wilska
2018, 41–42.)

Wilskan (2018, 50) mukaan eri medioiden käyttötavat vaihtelevat iän mukaan. Esimerkiksi
sosiaalista mediaa käyttävät kaiken ikäiset, mutta nuorten, keski-ikäisten ja ikääntyvien so-
siaalisen median käyttötavoissa on eroavaisuuksia. Keski-ikäisiä ja nuoria vertaillaessa voi
huomata, että nuoret ovat sosiaalisessa mediassa usein aktiivisempia ja jakavat vapaam-
min omaa elämäänsä muille ihmisille. Tulevaisuudessa suurimman muutoksen edessä ovat
ikääntyvät ihmiset, jotka joutuvat väkisin opettelemaan uusia tekoälyratkaisuja. Lisäksi
perinteiset mediat, kuten televisio ja sanomalehdet korvautuvat koko ajan uusilla ratkai-
suilla.

Nuoret ovat tottuneet jakamaan kuvia ja videoita omasta elämästään, sekä seuraavat aktii-
visesti toisten ihmisten elämää heidän jakamansa sisällön avulla. Nuorten suosimiin sovel-
luksiin kuuluvat esimerkiksi WhatsApp, Instagram ja Snapchat. Vuonna 2016 nuorten suo-
situin sosiaalinen media oli WhatsApp. Sitä käytti jopa yli 70 prosenttia 15–25-vuotiaista
nuorista. Kansainvälisissä tutkimuksissa on myös todettu, että toisten jakaman sisällön

lisäksi nuoret seuraavat sosiaalisen median avulla uutisia. Kyselyiden perusteella nuoret pitävätkin sosiaalista mediaa tärkeimpänä uutisten ja informaation lähteenä. (Wilska 2018, 46.) Sosiaalinen media kuitenkin kätkee sisälleen ikävän puolen eli nettikiusaamisen. Mahdollisimman varhain käytävä avoin keskustelu kiusaamisesta ja siihen puuttumisesta lasten ja nuorten kanssa on ensiarvoisen tärkeää. Jos lapsi kertoo tulleensa kiusatuksi netissä, tulee tämä selvittää myös päiväkodissa tai koulussa. (Saarikivi & Martikainen 2019, 37.) Nettipoliisiksi tituleerattu Forss (2019, 122–123) kertoo, että nettikiusaamisen kohteeksi voi joutua kuka vain. Yleisimmin nettikiusaaminen esiintyy kirjoitetuin viestein tapahtuvana loukkaamisena, ilkkumisena, juoruamisena, uhkailuna, kuvien tai videoiden levittelynä. Vanhemman kannattaa välillä tarkistaa lapsen sosiaalisen median tilejä ja ylipäättään kysyä lapselta, miten hänellä menee. Tällöin lapselle annetaan mahdollisuus kertoa, jos hän olisi esimerkiksi kokenut nettikiusaamista. (Forss 2019, 126.)

Sosiaalisen median lisäksi nuoret käyttävät paljon erilaisia suoratoistopalveluita. YouTube on videopalvelu, joka perustuu vuorovaikutteisuuteen. Se perustettiin 2005, ja on siitä lähtien ollut suosittu kanava nuorten keskuudessa. YouTubea voi katsella muiden käyttäjien lisäämiä videoita, kommentoida niitä tai luoda omia videoita. Monille ihmisille YouTube myös mahdollistaa keinon tienata rahaa ja tehdä videoita ammatikseen. Suosituimmista tubettajista on tullut viihdealan ammattilaisia, jotka esiintyvät YouTube videoiden lisäksi esimerkiksi televisiossa ja radiossa. Tubettajaksi voi tulla, vaikka itsellä ei olisikaan mitään erityistä taitoa. Monet tekevätkin videoita vain omasta normaalista elämästään. Kaikkien ihmisten videoista ei kuitenkaan tule yhtä suosittuja, joten vähintäänkin tietynlaista karismaa tai muista tubettajista erottautumista varmasti vaaditaan. (Wilska 2018, 46–48.) YouTube voi olla myös keskeinen osa pientenkin lasten arkea. Lapset voivat seurata tubettajien elämää ja usein heidän elämästään otetaankin vaikutteita. Myös varhaiskasvattajien on mahdollista hyödyntää YouTubea opetuksessaan, esimerkiksi tutkimalla sen sisältöjä yhdessä lasten kanssa tai etsimällä sieltä ideoita omaan opetukseensa. Varhaiskasvattajat ja lapset voivat myös kokeilla videoiden tekemistä yhdessä ja kasvattajat voivat hyödyntää opetuksessa itse tekemiään videoita. Videoita ei kuitenkaan tarvitse katsoa passiivisesti, vaan niitä voi hyödyntää esimerkiksi tarinoiden tekemisessä, musiikkitunneilla ja kameran käytössä. (Reettaha 2021.)

2.2 Lapsi ja media

Valkosen (2018, 21) mukaan lapset hahmottavat jo varhain, miten mediaa käytetään. He aloittavatkin median seuraamisen usein jo kolmen vuoden iässä (Merilampi 2014, 9). Havainnoimalla ympäristöään lapsi oppii, kuinka media kuuluu perheen arkeen. Lapsen mediasuhteeseen vaikuttavat paljon muut perheenjäsenet, mutta vanhemmaksi kasvaessa

myös ystävät. Myös muilla kasvattajilla on mahdollisuus vaikuttaa lapsen mediasuhteeseen. (Valkonen 2018, 21.) Jokaisella lapsella on oma kokemuksena mediasta ja saman ikäisillä lapsilla saattaakin olla hyvin erilaiset tiedot ja taidot. Lapsen mediasuhdetta muokkaa perheen mediankäyttötavat, kasvatustyyli ja elämäntilanteet. Varhaiskasvattajien onkin hyvä perehtyä siihen, millaisia kokemuksia lapsilla on mediasta. (Mediapoluilla b.)

Median äärellä lapsi oppii, hankkii tietoa, viettää aikaa ja on vuorovaikutuksessa. Media on osa kaverisuhteita, leikkejä, puheita ja vapaa-ajan viettoa. (Mediapoluilla a.) Lasten mediahetket koostuvat yleensä musiikista, kuvakirjoista ja tarinoista, mutta myös kuvaohjelmien katselusta. Digitaalinen pelaaminen alkaa monessa perheessä jo taaperoiässä. Alakoulussa netinkäyttö lisääntyy ja monelta lapselta löytyy oma älypuhelin. Oman elämän dokumentointi ja jakaminen yleistyvät vanhemmaksi tultaessa. (Valkonen 2018, 22.)

Median avulla lapsenkin on mahdollista tehdä havaintoja omasta ympäristöstään, arjesta ja tapahtumista. Median kautta lapsi voi kertoa ajatuksistaan ja olla toisten kanssa vuorovaikutuksessa. (Kavi 2016, 14–16.) Osa mediasisällöstä on suunnattu lapsille, kuten lastenohjelmat, pelit, lastenkirjat ja musiikki. Lasten mediahahmoista voidaan teettää lapsille myös leluja ja vaatteita. (Mediapoluilla a.) Mediahahmot ovat osa nykypäivän lastenkulttuuria ja niiden avulla lapsi voi samaistua ja eläytyä, sekä kokea erilaisia tunnetiloja. Lasten kesken mediahahmot voivat olla tärkeä puheenaihe ja niillä voi olla suuri merkitys lapsen elämässä. (Kavi 2016, 7.)

Alle kaksivuotiaat tutustuvat mediaan kaikin aistein ja heille sopivinta on yhteisen mediahetken jakaminen, sekä loruttelu ja rytmikkäät laulut. 2–3-vuotiaille lapsille touhuaminen ja arjen taitojen harjoittelu on ominaista puuhaa. Tässä ikävaiheessa oma tahto on kova, jolloin omien taitojen uupuminen saattaa harmittaa, ja kasvattajien asettamat rajat ärsyttävät. Lapsi alkaa tässä kohtaa hahmottaa maailmaa paremmin visuaalisten havaintojen avulla. 4–5-vuotiaat lapset alkavat hahmottaa yhä paremmin juonirakenteita ja hahmojen toimintaa sekä pyrkimyksiä. Median tulkintaa harjoitellaan kuitenkin yhä aikuisten avustuksella. Lapsia alkaa viehättää samaistuminen, roolinotto ja erilaiset näkökulma- ja muodonmuutokset. Lapsia kiinnostaa jännitys, mutta on aikuisten vastuulla seurata, ettei lapsi katsele omalle ikätasolleen liian pelottavia mediasisältöjä. 6–7-vuoden iässä lapsi alkaa olla jo aktiivinen mediakulttuurin toimija. Lasten kokemukset mediasta heijastuvat leikkeihin ja kaverisuhteisiin. Tässä iässä lapset oppivat edelleen paljon mielikuvituksen, leikin ja oman toiminnan kautta. (Mediapoluilla b.)

2.3 Media lapsen arjessa

MLL:n ja EHYT ry:n kuvio 1. kuvaa hyvin, kuinka media kannattaa rakentaa lapsen päivän ympärille. Lapsen kanssa tulee yhdessä sopia rajat median käytölle, kuitenkin reilusti ja johdonmukaisesti. Lapselle parasta on tarjota monipuolista sisältöä päivään. Lapsen mediataitoja on tärkeää tukea ja vahtia turvallista mediankäyttöä. (MLL & EHYT ry.)

Media ja uni

Elektronisten laitteiden vaikutuksia uneen tutkitaan tällä hetkellä paljon. Monissa tutkimuksissa on löydetty yhteys uniongelmiin ja ilta-aikaan painottuvan ruutuajan välillä. Ei voida kuitenkaan tietää onko älylaite alkuperäinen uniongelmiin aiheuttaja, vai johtuuko ongelmat jostain muusta. Rentouttavat mediasisällöt, kuten musiikin kuuntelu voi helpottaa nukahtamista, kun taas nopeatempoiset ja jännittävät mediasisällöt voivat vaikeuttaa nukahtamista. (Mediakasvatusseura b.)

MLL:n (2018a) mukaan riittävän levon ja unen saanti on lapselle tärkeää, sillä se edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Riittävä uni on erityisen tärkeää aivojen toiminnalle, koska unen aikana uuden oppiminen mahdollistuu ja opittu painuu muistiin. Unessa erittyy kasvuun tarvittavaa hormonia ja tunne-elämänkin kannalta uni on tärkeää. Uni vaikuttaa lapsen keskittymiskykyyn, mielialaan, ruokahaluun, havainnointikykyyn, sosiaaliseen elämään, itsetuntoon, vastustuskykyyn ja sairauksista toipumiseen. Hyvä uni auttaa pitämään lapsen arjen tasapainossa ja lasten riittävä unen saanti on vanhempien vastuulla. Koko perheen elämän rauhoittaminen ilta-aikaan siirryttäessä, antaa hyvän pohjan levollisille yöunille.

Elektronisten laitteiden sinivalon vaikutuksista uneen on tehty tutkimuksia. Tutkimuksissa on todettu, että sinivalon vaikutus uneen riippuu siitä, kuinka paljon elimistö saa päivän aikana luonnollista valoa. Pimeimpinä vuodenaikoina olisi siis syytä kiinnittää huomiota sinivalolle alistumiseen. Lapset ovat sinivalolle alttiimpia, joten elektronisten laitteiden käyttämistä ennen nukkumaanmenoa olisi suositeltavaa rajoittaa. (Mediakasvatusseura b.)

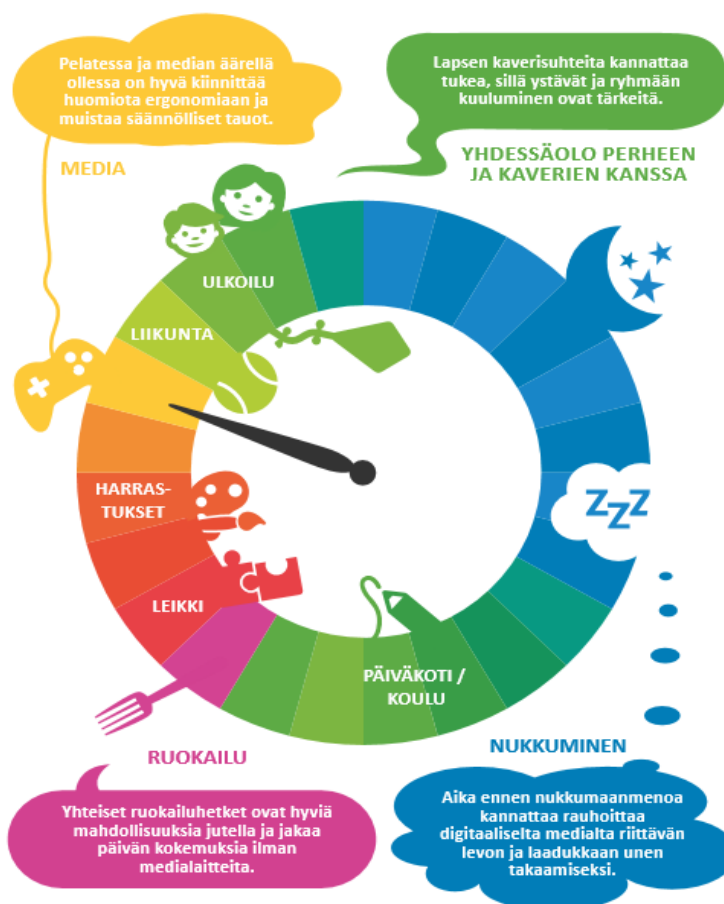
Median vaikutukset keskittymiskykyyn

Moisala ja Lonka (2019, 18–19) kertoo, että medialaitteiden vaikutus lasten ja nuorten keskittymiskykyyn on yksi tutkituimmista teknologiaan liittyvistä aiheista. Nopeatempoiset ja jännittävät mediasisällöt pitävät katsojan mahdollisimman pitkään ruudun ääressä. On mahdollista, että lapsen pitkäjänteinen keskittymiskyky heikkenee sen seurauksena. Laajan selvityksen mukaan, lapsen päivittäinen passiivinen ruutu-aika ensimmäisten elinvuosien aikana, johti keskittymisvaikeuksiin viisi vuotta myöhemmin. Ensimmäiset kolme vuotta ovat

kriittisimmät. Vastaavanlaisia havaintoja on tehty muissakin tutkimuksissa, vaikkakin osittain ristiriitaisia. Esimerkiksi tietynlaisten pelien pelaamisella voi olla kuitenkin yhteyksiä keskittymiskyvyn paranemiseen. Pienten lasten kohdalla olisi hyvä suosia rauhallisempaa sisältöä, jotta aivot eivät totu nopeaan ärsykevirtaan.

Opiskelutilanteet olisi syytä rauhoittaa häiriötekijöiltä, jotta aivot eivät ylikuormitu. Ajatus-työtä tarvitsevassa opiskelussa älylaitteet kannattaa pitää kiinni, mutta aktiivisemmassa opiskelussa oppimisteknologiaa voi hyödyntää oppimisen työkaluna. (Moisala & Lonka 2019, 21.) Saarikivi & Martikainen (2019, 38) suosittelevat kasvattajaa kiinnittämään huomiota erityisesti siihen, millä tavalla lapsi käyttäytyy älylaitteiden käyttämisen jälkeen. Jos nukahtaminen on vaikeaa, lapsi on ärtynyt tai ylivirittynyt, muihin leikkeihin tai kotitehtäviin keskittyminen on vaikeaa, on silloin syytä vähentää älylaitteiden käyttöä.

Media mukana lapsen arjessa

Kuvio 1. Media mukana lapsen arjessa (MLL & EHYT ry.)

Ergonomia medialaitteita käytettäessä

Kuviossa 1. mainitaan ergonomian tärkeys käytettäessä medialaitteita. Medialaitteet voivat olla merkittäviä elintapojen passivoijia. Huono asento medialaitetta käyttäessä voi vaikuttaa niska- ja hartiasseudun lihaksistoon. Pienellä lapsella runsas istuminen voi johtaa rintakehän ja kylkiluiden sisään painumiseen, ja ajansaatossa rakenteellisiin tuki- ja liikuntaelimien muutoksiin ja oireisiin. Lasten ja nuorten tulisi päivittäin harjoittaa tuki- ja liikuntaelimestöä vahvistavaa ja kehon hallintaa sekä toimintakykyä kehittävää liikuntaa. Seurauksena epäergonomisista asennoista ja paikallaanolosta voi olla lihastasapainon ja kehon hallinnan heikentyminen ja niistä johtuvat rasitusvammat. Niska- ja hartiasseudun heikkous ja kuormitus voivat johtaa päänsärkyyn ja jopa migreeniin. Medialaitteen tuijottaminen voi taas johtaa silmien ärsytykseen ja vaikuttaa myös silmän sopeutumiskykyyn eri etäisyyksille. Medialaitteita voi kuitenkin käyttää myös liikunnallisesti ja sen avuksi onkin kehitetty erilaisia sovelluksia. (Helajärvi ym. 2019, 104–109.)

2.4 Monilukutaito ja medialukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan taitoa hankkia, käyttää, tuottaa, tulkita, esittää ja arvioida erilaisia tekstejä eri muodoissa, tilanteissa, ympäristöissä sekä erilaisten välineiden avulla. Monilukutaitoinen ihminen osaa toimia tarkoituksenmukaisesti erilaisten tekstien parissa niitä vastaanottaen ja tuottaen. Monilukutaitoon lukeutuu peruslukutaito, visuaalinen lukutaito, numeerinen lukutaito, informaatiolukutaito, kriittinen lukutaito, digitaalinen lukutaito ja kulttuurinen lukutaito. (Sintonen 2018, 15.) Puskan (2018, 16) mukaan monilukutaitoa tarvitaan mediakasvatuksessa, sillä medioituneessa tekstiympäristössä on asioita hyvä välillä pysähtyä tarkastelemaan. Mediassa tekstit ovat hyvin erilaisia. Mediakasvatuksen tehtävänä on ohjata ihmisen toimintaa ja ajattelua tietoisempaan, analyttisempään ja vastuullisempaan suuntaan. Monilukutaitoa tarvitaan tekstien moninaisuuden tunnistamiseen, käyttämiseen ja soveltamiseen. Lisäksi monilukutaito auttaa argumentoimaan omia ajatuksia ja väitteitä muille ihmisille. Taidosta perustella omia väitteitä on hyötyä niin kasvokkain käytävissä keskusteluissa kuin nettikeskusteluissakin. (Rasi & Kangas 2018, 17.)

Lapsen on mahdollista harjoitella kriittistä medialukutaitoa jo pienestä pitäen. Medialukutaitoa voi harjoittaa tutkimalla mediasisältöjä toisten kanssa, pohtimalla sisältöjen todenperäisyyttä ja sitä, mistä tietoa kannattaa hankkia. Kriittisellä medialukutaidolla tarkoitetaan uteliasta, tutkivaa ja kyseenalaistavaa suhdetta mediaan. Aikuisen tulee olla tietoinen lapsen tietoturvasta ja yksityisyydestä mediakanavissa. Lapsen kanssa yhdessä tietoturvan ja yksityisyysasetusten läpi käyminen on kannattavaa. (Kavi 2016, 20–22.)

Mediapoluilla (b) sivuilla kerrotaan, että medialukutaito kehittyy lapsilla vähitellen, kun oppii uutta ja laajentaa aiempaa osaamista. Turvallinen ja kannustava ympäristö yhdessä monipuolisen median kanssa, luovat hyvää pohjaa medialukutaidon kehittymiselle. Medialukutaitoon vaikuttavat perhe, ikätoverit ja kasvattajat. Erityisesti sosiaalisen median haasteena on väärän tiedon levittäminen, johon medialukutaitoa tarvitaan. On sosiaalisen median käyttäjien vastuulla pitää huolta internetissäkin omista käytöstavoistaan, ja myös oman tuotetun sisällön totuudenmukaisuudesta. (Cho ym. 2022.) Nykypäivänä esimerkiksi TikTokissa tulee paljon vastaan hyvinkin nuoria lapsia, joilla ei ole käytöstapoja ja he saattavat levittää valheellista tietoa. On kuitenkin aikuisten vastuulla pitää huolta siitä, millaista materiaalia lapset julkaisevat ja millä tavalla he toisten julkaisuja kommentoivat.

3 Median käyttö varhaiskasvatuksessa

3.1 Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa

Mediakasvatuksella tarkoitetaan median avulla tapahtuvaa kasvatusta ja opetusta. Mediakasvatuksella kehitetään medialukutaitoa eli tietoja ja taitoja tulkita mediaa ja sen tuottamista sekä itseilmaisua. Lisäksi mediakasvatuksen avulla voidaan kehittyä median käyttäjinä ja tarkastella omaa mediasuhdetta. Mediakasvatuksessa opetetaan nykypäivän kansalaistaitoja. (Mediapoluilla a.) Mediakasvatuksen suunnittelussa tulee ottaa huomioon lasten taidot, tarpeet, kokemukset ja kiinnostuksen kohteet. Mediakasvatus on aina erilaista erikäisten lasten kanssa, joten ikä ja kehitystaso täytyy ottaa huomioon. (Mediapoluilla b.)

Mediakasvatuksen kehittämistä on pidetty toivottavana, mutta se ei ole vielä juurtunut tarpeeksi suomalaiseen varhaiskasvatukseen. Mediakasvatus liitetään usein ainoastaan digitaalisiin laitteisiin, jolloin varhaiskasvattajilla esiintyy epävarmuutta laitteiden hallintaan ja tunnistamiseen liittyvissä tekijöissä. Media on tänä päivänä suuressa roolissa alle kouluikäisten suomalaisten lasten arjessa. (Mertala & Salomaa 2016, 155.) Mertalan ja Salomaan (2018, 157–158) mukaan media ja sen käyttö tulevat koko ajan enemmän osaksi yhteiskuntaa, jolloin myös mediakasvatuksen tuominen osaksi varhaiskasvatusta on tärkeää. Yhä nuoremmat tarvitsevat medialukutaitoa, osatakseen käyttää erilaisia medialaitteita. Vaikka pienet lapset eivät osakaan lukea, on medialukutaidon tukeminen ajankohtaista ottaen huomioon lapsen ikä- ja kehitystason. Mediakasvatus tukee lapsen elämäntaitojen vahvistamista ja varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista, mikä löytyy myös varhaiskasvatuslaista. Monet varhaiskasvattajat ovat tiedostamattaan harjoittaneet mediakasvatusta. Näissä tilanteissa mediakasvatukselta puuttuu kuitenkin kasvatuksen edellyttämät tietoisuus ja tavoitteellisuus. (Mertala & Salomaa 2016, 161.)

Jotta lapset voisivat saada laadukasta mediakasvatusta, täytyy varhaiskasvattajien ensin löytää oma tapansa opettaa ja harjoitella median käyttöä lasten kanssa. Halu omaan ammatilliseen kehitykseen ja innostus uuden kokeilemiseen auttavat varhaiskasvattajia toteuttamaan laadukasta mediakasvatusta. Ennen mediakasvatuksen aloittamista, varhaiskasvattajien tulisi kuitenkin pohtia omaa suhdettaan mediaan. Omat mielipiteet tai oletukset saattavat määrittää mediakasvatuksen järjestämistä. Omien epävarmuuksien tutkiminen saattaa auttaa mediakasvatusta määrittelevien tekijöiden havainnoimisessa. Kun varhaiskasvattajat laajentavat osaamistaan ja näkemyksiään mediakasvatuksesta, vahvistuu samalla myös heidän ajatuksensa itsestä mediakasvattajana. Tärkeintä onkin pohtia, kuinka omat ajattelumallit vaikuttavat arjen kasvatustyöhön. (MLL 2017, 8.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan kaikkien varhaiskasvattajien tulee toteuttaa mediakasvatusta. Toiminnan tulee olla mielekästä, mutta se ei saa perustua vain yksittäisen kasvattajan mielenkiinnon kohteisiin. Toiminnan tulee olla suunniteltua ja sillä tulee olla selkeät tavoitteet. Havainnoimalla lapsiryhmää kasvattajat saavat tärkeää tietoa lapsista ja heidän välisistä suhteistaan. Saadessaan lisää tietoa, varhaiskasvattajat pystyvät suunnittelemaan toimintaa, joka on sopivaa lasten ikä- ja kehitystasolle, ottamaan huomioon heidän mielenkiinnonkohteensa ja luomaan yhteenkuuluvuuden tunnetta. (MLL 2017, 14–17.)

Valkonen (2018, 26) kertoo, että lapsen mediasuhteeseen kuuluu taito kuluttaa, toimia ja tehdä, arvioida ja arvottaa, sekä osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan elämään. Mediasuhde käsitetään mahdollisuudeksi vaikuttaa omaan elämään niin identiteetin kuin koulutyön kannalta. Kasvattajien tulee arvostaa lasten mediakokemuksia, kuunnella niitä ja järjestää aikaa niiden jakamiselle, näin median parissa työskennellään tavoitteellisesti. Kasvattajien yhteisenä tavoitteena on kasvattaa lapsista mediataitoisia.

3.2 Mediakasvatus varhaiskasvatussuunnitelmassa

Opetushallitus on varhaiskasvatuslain nojalla laatinut varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat kuntia, kuntayhtymiä ja yksityisiä palveluntuottajia laatimaan kaikille lapsille varhaiskasvatussuunnitelman. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden avulla huolehditaan, että kaikki lapset saavat yhdenvertaiset mahdollisuudet kasvaa, kehittyä ja oppia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Mediakasvatus on osa varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja tärkeä osa päiväkodin arkea. Mediakasvatuksen tärkeyttä on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa perusteltu lasten mahdollisuutena oppia kommunikoimaan ja olemaan aktiivinen osa yhteisöä. Päiväkodeissa mediakasvatukseen suositellaan tutustumaan leikinomaisin keinoin. Lasten kanssa voidaan yhdessä tutkia erilaisia mediavälineitä ja lapsille tärkeitä mediasisältöjä. Varhaiskasvattajat voivat opettaa lapsille lähde- ja mediakriittisyyttä tutkimalla lasten kanssa heille mielekkään mediasisällön totuudenmukaisuutta. Mediassa esiintyviä teemoja ja erilaisten mediavälineiden käyttöä voidaan harjoitella esimerkiksi liikunnan tai taiteen avulla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 45–46.) Havainnoimalla lasten leikkejä ja tutkimalla lapsille suunnattua mediasisältöä, varhaiskasvattajat voivat yhdistää lapsia kiinnostavia asioita päiväkodissa tapahtuvaan mediakasvatukseen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 39).

3.3 Vastuullinen mediakasvattaja

Mediapoluilla (c) sivujen mukaan tietoisesti mediakasvattajaksi kehittyminen vaatii oman mediasuhteen ja omien arvojen sekä käsitysten tarkastelemista, sillä ne tulevat heijastumaan työhön. Varhaiskasvattajan tulee kuitenkin toteuttaa yhteisiä kasvatulinjoja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kanssa. Varhaiskasvattajan on seurattava herkillä otteella, millainen merkitys medialla on lasten elämässä. Lasten leikit, vaatteet ja puheet kertovat paljon lasten mediamieltymyksistä. Koska lapset käyttävät niin paljon mediaa kotona ollessaan, on harhaanjohtavaa ajatella, ettei varhaiskasvatuksessa tarvita mediakasvatusta. Todellisuudessa media on niin suuri osa lasten elämää, että medialukutaitoa tarvitaan pienestä pitäen. Lasten toimintaa seuraamalla varhaiskasvattajat onnistuvat valitsemaan lapsiryhmälle sopivat sisällöt, menetelmät ja välineet. Varhaiskasvattajankin tulee jatkuvasti kehittää omaa osaamistaan median parissa.

Medialaitteet ja -sisällöt ovat osa lapsen kasvuympäristöä. Aikuisten vastuulla on, millainen media on lapselle sopivaa. Mediaa tulisi käyttää yhdessä aikuisen kanssa, eikä lasta tulisi jättää yksin pitkäksi ajaksi median pariin. Pienten lasten kanssa tulisi suosia selkeitä ja rauhallisia mediakokemuksia. (Kavi 2016, 6–7.) Medialle on asetettu ikärajoja, jotka ovat sitovia. Lapsen kyky ymmärtää on vielä kehittymässä, ja siksi ikä- ja kehitystasoon nähden haitallinen mediasisältö voi aiheuttaa lapselle pelkotiloja tai painajaisia. Herkkyys mediasisällöille on kuitenkin yksilöllistä. Ikärajat sallivat mediasisällön esittämisen kolme vuotta nuoremmalle tutun aikuisen seurassa. Jousto ikärajassa ei kuitenkaan koske 18 ikävuoden mediasisältöjen rajaa. Kaikelle mediasisällölle ei kuitenkaan ole asetettu ikärajoja, kuten sovelluksille ja internetin sisällöille. Tällöin on aikuisen vastuulla seurata, millaista mediaa lapsi käyttää. (Kavi 2016, 8–9.) Lapsen kanssa on hyvä käydä läpi median käyttäytymissäännöt, viimeistään silloin, kun oma puhelin on lapselle ajankohtainen. Aikuinen on lapselle esimerkkinä median käytössä ja aikuisen on tärkeä tietää, millaisia sovelluksia lapset käyttävät. (Kavi 2016, 14–16.)

Rajojen asettaminen lapsen mediankäytölle on viisasta. Kasvattajan tulee kyetä eläytymään lapsen kehitysvaiheeseen. Rajojen tulee olla selkeät ja sellaiset, että ne jäsentävät lapsen elämää. Lasten kasvaessa rajoja on hyvä tarkastella uudelleen. (Pietikäinen 2021, 18–20.) Lapsen itsesäätelytoiminnot ovat vielä kehittymässä, jolloin lapsen on vaikea omaehtoisesti hillitä esimerkiksi pelaamista tai älylaitetta. Tässä kohtaa aikuisen antama tuki, ohjaus ja rajaaminen on tärkeää. (Moisala & Lonka 2019, 15.) Lapsen kanssa yhdessä mediaa tutkiessa on mahdollisuus keskustella löydöksistä ja täydentää sekä selittää sitä, mitä lapsi ei vielä ymmärrä (Pietikäinen 2021, 25). Pietikäisen (2021, 51–58) mielestä olisi tärkeää, että pienen lapsen ruutu-aikaa rajoitetaan, ja mediavälineinä käytettäisiin enemmän

kirjoja ja musiikkia. Vastuullisena mediakasvattajana on tärkeää myös muistaa, ettei itse käytä jatkuvasti kuvaruutumediaa, vaan muistaisi olla läsnä hetkessä. Alle 2-vuotiaille ruutu-aikaa ei tarvitse, siten taas 2–5-vuotiaille suositellaan ruutuajaksi noin tunti päivässä. Pienten lasten aika kuluu päivässä vielä muiden perustaitojen opettelemiseen. (Moisala & Lonka 2019, 21.) Lastenpsykiatriaan erikoistunut lääkäri Jaana Wessman on sitä mieltä, ettei medialaitteiden käytöstä ole haittaa lapselle. Wessman kertoo, että lapselle voi antaa medialaitteen tarkasteltavaksi, siinä iässä, kun kynäkin pysyy kädessä, kuitenkin yksin lasta ei laitteen kanssa saisi jättää. On tärkeämpää ajatella, mitä lapselle medialaitteesta haluaa näyttää. Nykypäivänä medialaitteiden käyttö voi olla osana esimerkiksi perheen keskeistä viestintää, jolloin medialaitteesta on suuri hyöty. (Irisvik & Utriainen 2017, 93–94.)

Mediapoluilla (b) sivuston mukaan alle kaksivuotiaat lapset tutustuvat uusiin asioihin kaikilla aisteillaan. Kun lapsen kanssa lähdetään tutkimaan kirjoja, kuvia tai media-aiheisia leluja, tulee niiden olla sopivia niin käteen kuin suuhunkin. Lapsia on tarpeen suojella kovalta melulta ja ikätasoon nähden liian hurjilta mediaesityksiltä. Mediakasvatuksessa on tärkeää lapsentahtinen vuorovaikutus ja yhteiset hetket median parissa. 2–3-vuoden iässä aikuisten johdolla lapsi alkaa ymmärtää mikä on tarua ja mikä totta. Lapsille tärkeää on monipuolinen ja turvallinen mediasisältö. Tässä iässä myös oman mediasisällön tuottamista ja tutkimista voi alkaa harjoitella aikuisen johdolla.

4–5-vuotiaiden kanssa voi alkaa median avulla käsitellä hyvän ja pahan teemoja, sekä niihin liittyviä tuntemuksia ja kokemuksia. Lapsille mieleistä mediasisältöä kannattaa hyödyntää yhteisessä tekemisessä. Omien videoiden, kuvaesitysten ja tarinoiden avulla voidaan käsitellä tunteita, kokeilla roolileikkejä ja rikkoa toden ja tarun rajoja. Tässä iässä olevien lasten mediakasvatuksessa kannattaa ottaa huomioon, että käsiteltävät sisällöt tarjoavat samaisutumisen mahdollisuuksia. 6–7-vuotiaiden lasten kanssa on hyvä harjoitella omien ajatusten ja mielipiteiden ilmaisua, sekä tiedon tuottamista. Erilaisia mediavälineitä käytetään lasten kanssa monipuolisesti. Lasten kyky tutkia mediasisältöjä, ymmärtää median tuottamista ja tarkoitusperiä kuitenkin kehittyy edelleen. Lasten kanssa on hyvä harjoitella tulkinnan, tuottamisen ja vaikuttamisen taitoja, sekä turvallisen ja vastuullisen mediankäytön opettelua ja oman mediasuhteen pohtimista yhdessä aikuisen kanssa. (Mediapoluilla b.)

4 Opinnäytetyön toteuttaminen

4.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena opinnäytetyönä. Toiminnallisen opinnäytetyön tuotoksena syntyy aina jokin tuotos esimerkiksi ohjeistus, materiaalipaketti, portfolio tai tapahtuma. Toiminnallisella opinnäytetyöllä on myös toimeksiantaja. (Vilka & Airaksinen 2003, 51.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä tuotosta rakennetaan, kokeillaan ja kehitellään toiminnan kautta. Toiminnallinen opinnäytetyö vie yleensä enemmän aikaa kuin pelkkä kirjallinen työ, joten työn aikatauluttaminen on tärkeää. Toimeksiantajan kanssa sovitaan aikataulusta ja tehdään yhteistyösopimus. (Säteri 2020.) Meidän opinnäytetyömme kohdalla konkreettisenä tuotoksena syntyi mediakasvatuksen vuosiympyrä ja siihen liittyvä vinkkivihkonen.

Raportoinnissa tulee esille konkreettisen tuotoksen saavuttamiseksi käytetyt keinot (Vilka & Airaksinen 2003, 51). Raportoidessa käytännön osiota peilataan omia valintoja ammattikirjallisuuteen ja teoriataustaan. Kirjallisessa osiossa aihepiiri tulee rajata selkeästi ja pohtia kuinka aihetta käsitellään. (Säteri 2020.) Opinnäytetyössä lähdekritiikki on erityisen tärkeää, ja lähteiden totuudenmukaisuuden kanssa tulee olla huolellinen. Lisäksi lähteiden tulee olla ajantasaisia, ja tiedonhankinnasta sekä käytännön toteutuksesta tulee kertoa hyvin konkreettisesti. (Vilka & Airaksinen 2003, 53.)

4.2 Lineaarinen malli

Opinnäytetyö seuraa lineaarista mallia, kuten kuviossa 2. on esitetty. Toiminnallisessa opinnäytetyössä hyödynnetään usein jotain kehittämisen viitekehystä, kuten lineaarista mallia. Tietoa toiminnallisessa opinnäytetyössä voidaan kerätä joko laadullisilla tai määrällisillä keinoilla, jonka jälkeen tuotos lopuksi arvioidaan. Arviointi perustuu toiminnallisen osuuden kriteereihin ja/tai palautteeseen. (LAB-ammattikorkeakoulu.) Opinnäytetyö etenee lineaarisen mallin mukaan, eli tavoitteen määrittelyn, suunnittelun, toteutuksen ja prosessin päättämisen jälkeen tuotoksen arviointiin. Kritiikkiä lineaarinen malli on saanut liiallisesta suoraviivaisuudesta, jossa kehittämistoiminta näyttää harhaanjohtavasti yksinkertaiselta. (Salonen 2013, 15.)

Kuvio 2. Lineaarisen mallin mukaan eteneminen (Salonen 2013, 15).

Tavoitteen määrittelyssä koitetaan päästä rajattuihin ja selkeisiin tavoitteisiin, joille voi laatia myös alatavoitteita. Tavoitteen määrittely on myös koko opinnäytetyön perusta, jonka varaan jatko perustuu. (Toikko & Rantanen 2009, 64.)

Opinnäytetyöprosessin tavoitteen määrittely alkoi Leikkituvan päiväkodin tarpeiden ja toiveiden kartoittamisella. Päiväkodin johtaja kertoi keskustelleensa varhaiskasvattajien kanssa päiväkodin tarpeista, jonka jälkeen hän antoi muutaman ehdotuksen eri toteutustavoista. Aiheeksi valikoitui mediakasvatuksen vuosiympyrä, sillä se vastasi mielenkiintoamme sekä päiväkodin tarpeita.

Suunnitteluvaiheessa pohditaan ketkä osallistuvat opinnäytetyön toteuttamiseen. Lisäksi tässä vaiheessa tehdään esiselvitys, jossa kartoitetaan, millaisia toiveita toimeksiantajalla on ja kuinka niihin päästään. Esiselvityksen teko on tärkeää, jotta lopputulos tukee toimeksiantajan toiminnallisia tavoitteita. Suunnittelun tuloksena syntyy opinnäytetyön suunnitelma, joka sisältää budjetin, aikataulun, työsuunnitelman, vastuiden määrittelyn sekä viestintä- ja dokumentointisuunnitelman. (Toikko & Rantanen 2009, 64–65.)

Suunnitteluvaiheen alussa aihe hyväksyttiin opinnäytetyön suunnittelukurssin opettajalla. Suunnitteluvaiheessa perehdyttiin media- ja varhaiskasvatukseen syvemmin, sekä vahvistettiin ymmärrystä aiheesta. Päiväkodin johtajan kanssa keskusteltiin säännöllisesti, jotta lopullinen opinnäytetyö vastaisi päiväkodin toiveita. Samalla haettiin tutkimuslupaa ja allekirjoitettiin yhteistyösopimus päiväkodin kanssa. Tässä vaiheessa kirjoitettiin myös opinnäytetyön suunnitelma, joka toimitettiin ohjaavan opettajan lisäksi päiväkodille luettavaksi ja hyväksyttäväksi. Opinnäytetyösuunnitelmaa kirjoittaessa saatiin ohjausta kurssin opettajalta.

Toteutusvaiheessa opinnäytetyön suunnitelma saattaa vielä muuttua, tai sitä täytyy täydentää. Toteutusvaiheen aikana syntyy suunnitelman mukainen projekti, tässä tapauksessa vuosiympyrä. Toteutusvaiheeseen kuuluu myös projektin tulosten selvittäminen, jolla pyritään varmistamaan, että tulokset ovat hyödynnettävissä tai levitettävissä. (Toikko & Rantanen 2009, 65.)

Toteutusvaiheessa tietoa syvennettiin yhä enemmän lukemalla teoriaa kirjoista, artikkeleista, tutkimuksista ja erilaisista nettilähteistä. Opinnäytetyötä ohjaavan opettajan kanssa oli kolme tapaamista, joissa käytiin läpi opinnäytetyön etenemistä. Toteutusvaiheessa suunniteltiin ja pidettiin kolmelle ryhmälle toiminnallinen mediakasvatuksen tuokio. Varhaiskasvattajat ja tuokioissa mukana olleet lapset antoivat palautetta toiminnallisesta osuudesta. Lisäksi varhaiskasvattajilta kerättiin palautetta vuosiympyrästä ja vuosiympyrän vinkkivihkosesta. Palautteen perusteella tuotosta muokattiin vielä paremmin vastaamaan päiväkodin tarpeita. Vinkkivihkosta tehdessä kiinnitettiin huomiota ulkoasun selkeyteen ja

värien käyttöön. Halusimme vihkosen visuaalisesta ilmeestä leikkimielisen ja värikkään, jotta se sopii päiväkotiin. Vinkkivihkoseen valitut tuokiot suunnittelimme joko itse tai keräsimme ideoita netistä.

Projektin päättämisessä ja arvioinnissa projekti pyritään päättämään suunnitellusti, jolloin siihen kuuluu loppuarviointi, toimeksiantajan kanssa tehtävän työn päätös ja jatkoideoiden esittäminen. Opinnäytetyö on ajallisesti rajattu, joten sillä tulee olla selkeä päätepiste. (Toikko & Rantanen 2009, 65.)

Päättämisvaiheessa valmis tuotos eli vuosiympyrä, ja siihen kuuluvan vinkkivihkonen lähetettiin päiväkodille. Tähän vaiheeseen kuului myös valmiin tuotoksen ja mediakasvatus-tuokioiden arvioiminen. Arvioinnissa hyödynnettiin lapsilta ja varhaiskasvattajilta sekä päiväkodin johtajalta saatua palautetta. Palautteiden pohjalta pystyttiin arvioimaan myös omaa toimintaa ja tuotosta. Lopuksi opinnäytetyö lisättiin Theseus-portaaliin.

5 Toiminnallinen tuokio ja tuotokset

5.1 Mediakasvatustuokio

Mediakasvatuksen tuokioiden tarkoituksena oli tutustuttaa lapsiryhmä mediakasvatuksen maailmaan ja näyttää varhaiskasvattajille, kuinka mediakasvatusta voi varhaiskasvatuksessa toteuttaa. Mediakasvatustuokioiden pitämisellä varmistimme, että suunnitellut tuokiot toimivat lapsiryhmissä. Lisäksi halusimme saada palautetta tuokioista, jotta saamme tietoa siitä, kuinka varhaiskasvattajat kokevat mediakasvatuksen toteuttamisen varhaiskasvatuksessa.

Koivunen ja Lehtinen (2016, 16–33) kertovat kirjassaan, että havainnointi on hyvä keino oppia tuntemaan lapsiryhmää ja heidän käyttäytymistään. Havainnoinnin avulla saa kerättyä tietoa lasten kokemuksista, mielenkiinnon kohteista, oppimisesta sekä kasvusta ja kehityksestä. Havaittujen asioiden perusteella varhaiskasvattajien on helpompi suunnitella mielekästä ja innostavaa toimintaa lapsille. Lisäksi havainnoinnin avulla saatu tieto auttaa varhaiskasvattajia edistämään lasten oppimista järjestämällä lapsilähtöistä toimintaa.

Koivunen ja Lehtinen (2016, 48–49) mainitsevat myös, että varhaiskasvattajat havainnoivat lasten toimintaa eniten valmiiksi suunniteltujen toimintatuokioiden aikana. Havainnointi on helppoa, sillä tuokion pitäjät voivat jo ennen toiminnan ohjaamista päättää, mitä asioita he haluavat tällä kertaa havainnoida. Tuokio kannattaa järjestää niin, että se palvelee havainnointitarpeita mahdollisimman hyvin. Järjestimme toiminnalliset tuokiot nähdäksemme, kuinka innokkaasti lapset tuokioihimme osallistuivat, ja jaksoivatko he keskittyä koko toiminnan ajan. Varhaiskasvattajien kommentoissa halusimme vastauksia siihen, saivatko lapset osallistua heidän mielestään tarpeeksi, ja oliko toiminta lasten ikätasolle sopivaa. Saimme tuokioista arvokasta tietoa vinkkivihkosen viimeistelyyn, sillä päädyimme muokkaamaan sen sisältöä varhaiskasvattajilta saatujen palautteiden perusteella.

Ennen päiväkotiin menoa ideoimme, että mitä kaikkea haluamme tuokioissa toteuttaa. Päätimme, että tuokiossa on neljä pistettä, joissa teemoina ovat televisio, sosiaalinen media, internet ja sanomalehdet. Valitsimme kyseiset kategoriat, jotta mukana olisi monipuolisesti eri mediavälineitä. Valmis suunnitelma lähetettiin Leikkituvan päiväkodin johtajalle ja ryhmien varhaiskasvatuksen opettajille. Opettajien kanssa sovittiin käytännön asioista ja aikataulusta. Tuokion kestoksi suunniteltiin noin 45 minuuttia, mutta muutaman ryhmän kanssa aikaa kului hieman enemmän. Tuokioiden pituuteen vaikutti suurimmaksi osaksi lapsiryhmän aktiivisuus. Tuokion pidimme kolmelle ryhmälle. Kahdelle eskariryhmälle eli sini-
vuokoille ja mansikoille, sekä 3–5-vuotiaiden peipposet-ryhmälle. Sinivuokot ja mansikat jaettiin kahteen 6–7 hengen pienryhmään ja peipposet kolmeen pienryhmään.

Aloitimme tuokion kertomalla, keitä olemme ja miksi olemme tulleet vierailemaan päiväko-
tiin. Esittelyn jälkeen kävimme läpi, mitä media tarkoittaa, ja kyselimme lapsilta media-ai-
heisia kysymyksiä liittyen sosiaaliseen mediaan. Kysymykset olivat:

- Onko teillä omia puhelimia?
- Tiedättekö mikä on TikTok? Entä Instagram? Entä Facebook?
- Käyttääkö vanhempanne jotain näistä sovelluksista?
- Tiedättekö mikä on YouTube? Oletteko katsoneet sieltä videoita?
- Jos olette katsoneet, niin millaisia?
- Osaatteko nimetä ketään tubettajaa?

Media-aiheisten kysymysten ympärille saatiin hyvin keskustelua, ja se oli sopivan rauhalli-
nen aloitus tuokiolle. Yllätyksenä tuli, että lähes jokaisella esikoululaisella oli jo oma puhelin,
ja he tiesivätkin paljon erilaisista sovelluksista.

Media-aiheisten kysymysten jälkeen siirryttiin liitteen 1. mukaiselle sanomalehti-pisteelle,
jossa oli tarkoituksena leikata sanomalehdistä kuvia annettujen aiheiden mukaan. Teemat
olivat:

- Leikkaa kuva, joka tekee sinut iloiseksi.
- Leikkaa kuva sellaisesta asiasta, jota tykkäät tehdä.
- Leikkaa lehdestä oman nimesi ensimmäinen kirjain.

Kun jokainen oli saanut leikattua mieleisensä kuvat, ne liimattiin kartongille. Lopuksi omat
taideteokset esiteltiin muulle ryhmälle.

Internet-pisteelle olimme suunnitelleet QR-koodisuunnistusta, joka järjestettiin päiväkodin
liikuntasalissa. Liitteessä 2. on kuva yhdestä tekemästämme QR-koodisuunnistuksen koo-
dista. Ennen tuokion pitämistä koodit tulostettiin ja laminoitiin. Suunnistuksessa eri puolille
huonetta oli piilotettu kuusi QR-koodia, jotka täytyi etsiä. Koodien lukemiseen käytettiin päi-
väkodin kolmea tablettia. Ennen suunnistuksen aloittamista lapsiryhmä jaettiin kahteen,
jotta kaikki lapset saivat lukea koodeja. Koodien takaa paljastui erilaisia mediavälineitä. Me-
diavälineen paljastumisen jälkeen lapset kertoivat, mikä mediaväline oli kyseessä. QR-koo-
dit teimme netistä löytyvällä QR code generatorilla ja mediavälineiden kuvat otimme Papu-
netistä. Idean QR-koodisuunnistukseen saimme MLL:n mediatehtäviä varhaiskasvatuk-
seen-oppaasta. QR-koodisuunnistuksessa harjoitellaan tabletin tai puhelimen käyttöä sekä
QR-koodien lukemista. Lisäksi QR-koodien takaa paljastuvien kuvien avulla tutustutaan

erilaisiin medialaitteisiin. (MLL 2018b, 13.) Tuokioiden jälkeen QR-koodit jätettiin päiväkodille myöhempää käyttöä varten.

Viimeisenä pisteenä oli televisio-piste, jossa pelattiin liitteen 3. mediahahmoista tehtyä muistipeliä. Mediahahmoja oli yhteensä yhdeksän paria, vaikka liitteessä 3. olevassa kuvassa näkyy niistä vain kolme. Lasten tehtävänä oli yhdistää samasta ohjelmasta tai elokuvasta tutut mediahahmot toisiinsa. Mediahahmot valittiin tämän hetken suosituimpien lastenohjelmien mukaan. Tämän jälkeen kortit käännettiin kuvapuoli alaspäin, ja korteilla pelattiin muistipeliä. Lopuksi kiitimme lapsia yhdessä vietetystä tuokiosta, ja pyysimme heitä antamaan palautetta. Palaute annettiin värillä paperilla olevista viidestä tähdestä niin monta, kuin he tuokiosta pitivät.

Hyvä mediakasvatustuokio tukee lapsen oman luovan tilan löytämistä. Lapselle tulee luoda turvallinen ilmapiiri, jossa tehdä ja kokeilla. Lasten motivoiminen tekemiseen on tärkeää, koska silloin saadaan herätettyä lapsen mielenkiinto uuden oppimiseen. Mediakasvatustuokiassa lapselle annetaan mahdollisuus kokeilla ja keskittyä tekemiseen, eikä ainoastaan tuloksen saamiseen. Hyvä mediakasvatustuokio kehittää lapsen vuorovaikutustaitoja, joissa ei haeta vaan oikeita vastauksia, eikä vertailla, vaan kannustetaan rakentavaan keskusteluun ja terveeseen kyseenalaistamiseen. (Lumme 2013, 27.)

5.2 Tuotoksena vuosiympyrä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli ideoida ja laatia mediakasvatuksen vuosiympyrä Leikkivan päiväkotiin. Vuosiympyrän avulla päiväkodin varhaiskasvattajat voivat suunnitella ja aikatauluttaa mediakasvatuksen järjestämistä. Vuosiympyrä on siis vuoden aikana tapahtuvien toimintojen aikataulu, jonka voi esittää joko sanallisesti tai konkreettisesti esimerkiksi kellotaulun muotoon tehtynä. Vuosiympyrän avulla nähdään vuoden tapahtumat kokonaisuutena, ja sitä on jatkuvasti mahdollisuus tarkentaa. (Innokylä.)

Kuva 1. Mediakasvatuksen vuosiympyrä

Idea vuosiympyrästä tuli toimeksiantajaltamme Leikkituvan päiväkodilta. Vuosiympyrä jaettiin neljään kategoriaan vuodenaikojen mukaan. Aiheiksi päätyivät sanomalehdet ja kirjat, televisio ja radio, internet sekä sosiaalinen media. Vuosiympyrän yhtä aihetta on tarkoitus käsitellä kolme kuukautta, eli yhden vuodenajan verran. Joka kuukaudelle on oma toiminnallinen tuokionsa, eli yhtä kategoriaa käsitellään kolmen eri tuokion avulla. Tuokiot voivat olla lyhyempiä aamupiirissä käytäviä keskusteluja tai suurempia projekteja. Varhaiskasvattajat voivat halutessaan tehdä seinälle konkreettisen vuosiympyrän, jonka avulla lapset voivat helposti seurata mediakasvatuksen eri aihepiirien kulkua. Myös lapset voidaan ottaa mukaan vuosiympyrän askarteluun, ja aiheiden läpikäynnin jälkeen ympyrään voidaan lisätä lasten tekemiä media-aiheisia tuotoksia.

Vuosiympyrässä käytettävät kategoriat valikoituivat yleisimpien medialaitteiden ja -sisältöjen perusteella. Kategorioiden järjestys määräytyi sanomalehtiweekin perusteella. Sanomalehtiweekia vietetään alkuvuodesta, jolloin sen voi helposti liittää osaksi sanomalehdet ja kirjat kategoriaa. Lisäksi halusimme, että sosiaalinen media ja internet kategorioita ei käsitellä peräkkäin, sillä ne sisältävät eniten samankaltaisuuksia.

Sanomalehdet ja kirjat

Sanomalehdet ja kirjat kategoriassa kannustetaan lapsia rohkeasti tutustumaan päiväkodista tai kotoa löytyviin lastenkirjoihin sekä sanoma- ja aikakauslehtiin. Monille lapsille esimerkiksi sanomalehti voi olla vieras mediaväline, jos kotona uutiset luetaan ainoastaan sähköisesti. Vuosiympyrän tuokioissa lapset pääsevät tutustumaan lehtiin ja kirjoihin askartelun ja leikin kautta.

Varhaiskasvatuksessa pyritään lisäämään lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan. Kiinnostuksen herääminen kannustaa vähitellen myös kirjoittamisen ja lukemisen harjoitteluun. Lasten kanssa tutustutaan myös lastenkirjoihin, jotka sisältävät rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 42.) Yhteistyö kulttuurista vastaavien tahojen kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta, ja auttaa saavuttamaan varhaiskasvatuksen tavoitteita. Lasten oppimisympäristöjä pystyy rikastuttamaan vierailemalla esimerkiksi kirjastossa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 33–35.)

Sosiaalinen media

Sosiaalinen media valikoitui mukaan vuosiympyrään, sillä nykypäivänä lapset aloittavat sosiaalisen median käytön yhä nuorempina. Vaikka lapsi ei itse käyttäisi sosiaalisen median sovelluksia tai muita palveluita, hän saattaa kuulla niistä kavereilta tai perheenjäseniltään. Sosiaalinen media on parhaimmillaan paikka, jossa voi olla vuorovaikutuksessa, ja pitää yhteyttä itselle tärkeisiin ihmisiin. Se sisältää kuitenkin myös asioita, jotka eivät sovellu lapsille. Tämän takia lasten kanssa tulisi puhua erilaisten sovellusten vaaroista ja käyttäytymissäännöistä.

MLL (2021a) kertoo sivuillaan lasten ja nuorten käyttävän sosiaalista mediaa kuulumisten vaihteluun, ja hyvää mieltä tuottavien sisältöjen katseluun. Sosiaalisessa mediassa voi kuitenkin kohdata myös vastoinkäymisiä tai joutua jopa kiusatuksi. Vastoinkäymisiä voi yrittää ehkäistä olemalla kiinnostunut lapsen sosiaalisen median käytöstä ja keskustelemalla avoimesti lapsen kokemuksista. Lasta tulee myös rohkaista ja kannustaa toimimaan turvallisesti ja toisia huomioivasti sosiaalisessa mediassa.

Televisio ja radio

Kolmas kategoria on televisio ja radio, jotka ovatkin monelle lapselle tuttuja mediavälineitä. Televisiosta katsellaan lastenohjelmia, ja radiota voidaan kuunnella automaatioilla tai päiväkodissa. Television katselusta puhuttaessa keskustelu siirtyy usein ruutuajasta puhumiseen. Television katselu sopivissa määrin kuitenkin kehittää lapsen mielikuvitusta, ja ohjelmien avulla lapsi pystyy käsittelemään häntä mietityttäviä asioita (MLL 2021b). Television katselu voi myös antaa lapsille ideoita omiin leikkeihin. Esimerkiksi televisiosta tutut mediahahmot ovat usein lapsille tärkeitä ja näkyvät myös heidän leikeissään.

MLL (2021b) sivuilla todetaan, että vaikka lapsi olisi jo melko itsenäinen median käyttäjä, hän kaipaa silti läheisyyttä ja huomiota. Tämän takia myös lapsen ja aikuisen yhdessä vietetty aika median parissa on tärkeää. Yhteisen mediahetken aikana aikuinen voi tutustua lapsen kokemuksiin ja ymmärtää, millaisia ajatuksia media lapsessa herättää. Elokuvan tai ohjelman jälkeen aikuinen voi yhdessä lapsen kanssa keskustella esille nousseista

ajatuksista. Lasten olisi myös hyvä päästä nauttimaan monipuolisesta mediakulttuurista. Ohjelmien ja pelien lisäksi esimerkiksi musiikki vahvistaa monia lapsen taitoja.

Internet

Vuosiympyrän viimeinen kategoria on internet. Nykypäivänä lapset käyttävät internettiä pienestä pitäen, ja lasten kasvaessa he alkavat käyttää sitä myös enemmän itsenäisesti. Mediakasvatuksella pyritään tukemaan lasten toimimista medialaitteiden ja -sisältöjen parissa. Keskeisessä roolissa on eri medioihin tutustuminen, ja median tuottaminen leikinomaisin keinoin.

Tieto- ja viestintäteknologiaan tutustutaan varhaiskasvatuksessa erilaisten välineiden, sovellusten ja pelien kautta. Digitaalisten sisältöjen tuottaminen edistää lasten luovaa ajattelua, yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Digitaalista dokumentointia voi hyödyntää lasten kanssa esimerkiksi leikeissä ja taiteellisessa tuottamisessa. Monilukutaidolla tarkoitetaan viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Viestit voivat olla kirjoitetussa, puhutussa tai digitaalisessa muodossa. Monilukutaitoon sisältyy myös erilaisia lukutaitoja, joista yksi on medialukutaito. Lasten medialukutaito kehittyy heidän tuottaessa ja tutkiessa sisältöjä mediavälineiden avulla. Jotta lasten monilukutaito voisi kehittyä, he tarvitsevat rikkasta tekstiympäristöä, aikuisten mallia ja lapsille soveltuvia kulttuuripalveluita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

Vuosiympyrää on mahdollisuus hyödyntää lähes minkä tahansa toiminnan tai sen suunnittelun ja arvioinnin tukena. Vuosiympyrästä näkee selkeästi suunnitellut asiat, ja kuinka ne liittyvät toisiinsa. Vuosiympyrä toimii siis selkeänä työsuunnitelmana kullekin vuodelle. Vuosiympyrää kannattaa päivittää säännöllisesti, jotta pysytään perillä, onko käsiteltävässä aiheessa tai aikataulussa tapahtunut muutoksia. Tiimin kanssa on hyvä käydä läpi myös vuosiympyrän sisältöä ja selvittää, ovatko kaikki tyytyväisiä siihen. (Innokylä.) Opinnäytetyön aikana olimme säännöllisesti yhteydessä päiväkotiin, ja hyväksyimme uudet ideat, jotta vuosiympyrä palvelisi päiväkotia mahdollisimman hyvin.

Aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että varhaiskasvattajat suhtautuvat lasten mediakulttuureihin valikoivasti. Tietyt mediakulttuuriset sisällöt luokitellaan hyviksi, ja toisiin suhtaudutaan torjuvammin. Esimerkkejä torjutuista leikeistä oli erilaiset taistelu- ja kamppailuleikit. Tämä on kuitenkin ristiriidassa lasten omaehtoiisiin leikkeihin kannustamisen, ja mielenkiinnonkohteiden huomioimisen kanssa. Lasten mielikuvitusleikkejä ei saisi rajoittaa vain sen takia, että niiden pelätään aiheuttavan epätoivottua käyttäytymistä. Varhaiskasvattajien tulee toki seurata, ettei lapset leikkiessään oikeasti satuta toisiaan. Saadessaan leikkiä vapaasti, lapsi oppii säätelemään omaa toimintaansa, huomioimaan toisia ja hahmottamaan toden ja tarun välistä eroa. (Salomaa 2016, 140–141.) Vuosiympyrän avulla voidaan

varmistaa, että kaikki mediakasvatukseen liittyvät aiheet käydään perusteellisesti läpi. Myös lapset voidaan ottaa mukaan tuokioiden suunnitteluun, jolloin heidän mielenkiinnon kohteensa otetaan varmuudella huomioon. Opetustilanteessa on varhaiskasvattajien vastuulla, että mediaa käsitellään monipuolisesti ja kaikki lapset saavat äänensä kuuluviin.

Rasin ja Kankaan (2018, 20–21) mukaan mediakasvatuksen lähtökohtana tulee olla oppijoiden elämismaailma. Tämä vaatii kasvattajaa pohtimaan, millaiset taidot ovat tietylle lapsiryhmälle merkittäviä ja tarpeellisia. Mediakasvatusta voi toteuttaa pienillä arkisilla keskusteluilla tai pidempikestoisten projektien avulla. Vuosiympyrän käyttäminen on tehty mahdollisimman helpoksi, sillä se on muunneltavissa eri tilanteisiin sopivaksi. Sitä voi hyödyntää eri ikäisten lasten kanssa ja lisäksi sitä voi käyttää, vaikka päiväkodista ei löytyisikään kaikkia mediavälineitä.

5.3 Tuotoksena vinkkivihkonen

Vuosiympyrään sisältyy myös vinkkivihkonen, jossa on ehdotuksia erilaisista toiminnallisista tuokioista. Vinkkivihkosen avulla Leikituvan päiväkodin varhaiskasvattajat voivat jatkossa helposti toteuttaa mediakasvatusta kiireisen arjen keskellä. Vinkkivihkonen tarjoaa valmiita ehdotuksia lapsille järjestettävästä toiminnasta, mutta halutessaan varhaiskasvattajat voivat keksiä myös omia tapoja toteuttaa mediakasvatusta. Vinkkivihkosen toimintaa pystyy myös helposti muokkaamaan lapsiryhmän tarpeille sopivaksi.

Kotimaisten kielten keskuksen mukaan hyvässä ohjeessa käytetään käskymuotoa, jotta ohjeiden lukijan on helppo hahmottaa, mitä hänen itsensä tulee tehdä, ja milloin jonkun muun on tehtävä. Selkein tapa ohjeistaa on tällöin käskymuoto. Ohjeesta selviää, miksi käskymuodossa kerrottua asiaa tulee noudattaa. Jos ohje on jollain tapaa poikkeava tai erikoinen, kannattaa varmistaa, että lukija ymmärtää ohjeen syyn ja perusteet. Ohjetta laatiessa tulee miettiä toimintaa ohjeen lukijan näkökulmasta. Erikoissanastoa käytettäessä tulee kiinnittää huomiota siihen, että lukija ymmärtää käytettävät termit ja lyhenteet.

Selkeä rakenne vinkkivihkosessa palvelee ohjeita parhaiten. Tarvittaessa myös kuvia kannattaa hyödyntää. Ohjeen tulee olla selkeä ja johdonmukainen, jotta lukija ymmärtää missä järjestyksessä asiat tehdään, sekä mikä on pakollista, ja mikä vapaaehtoista. Monissa ohjeissa toimii aikajärjestys, mutta joissain tarvitaan yhden asiakokonaisuuden käsittelyä kerrallaan. Myös asioiden listaaminen voi tehdä ohjeista selkeämpiä. (Kotimaisten kielten keskus.)

Opinnäytetyön tuotoksena syntynyt, liitteessä 6. esiintyvä vinkkivihkonen, on jaettu selkeästi vuosiympyrän mukaan kuukausittain ja teemoittain, sekä värikoodattu helpottamaan lukemista. Jokaiselle kuukaudelle on siis oma värinsä ja teemansa. Ohjeet ovat selkeät ja

tiivit, mutta niistä löytyy kaikki oleellinen. Ohjeisiin on laitettu linkki, jos idea tuokioon on otettu jostain muualta. Osassa ohjeista on käytetty listauksia helpottamaan varhaiskasvattajia, jotta esimerkiksi kysymyksiä ei tarvitse keksiä kokonaan itse.

5.4 Tuotoksen arviointi ja palaute

Arviointivaiheessa toimijat tarkastelevat syntynyttä tuotosta. Arvioinnin jälkeen tuotoksen voi halutessaan palauttaa takaisin toteutusvaiheeseen, mutta tekijöiden ollessa tyytyväisiä lopputulokseen, voi tuotoksen siirtää suoraan viimeistelyvaiheeseen. (Salonen 2013, 18.) Vuosiympyrän vinkkivihkonen lähetettiin päiväkodille ennen opinnäytetyön palautusta, ja samalla pyydettiin palautetta tuotoksesta. Palautetta pyydettiin siitä, palveleeko vinkkivihkonen heidän tarpeitaan, ja miltä tuokiot vaikuttavat. Lisäksi haluttiin saada selville, onko vinkkivihkosessa tai vuosiympyrässä jotain vaihdettavaa tai paranneltavaa. Sähköposti lähetettiin mediakasvatustuokioiden ryhmien varhaiskasvatuksen opettajille ja päiväkodin johtajalle. Palautetta saatiin kahdelta varhaiskasvatuksen opettajalta, joiden mielestä vuosiympyrä ja vinkkivihkonen vaikuttivat hyviltä. Erityisesti tuotos sai positiivista palautetta selkeydestään ja tuokioiden monipuolisuudesta. Molemmat varhaiskasvatuksen opettajat olivat sitä mieltä, että tuotos on tarpeellinen ja palvelee kasvattajia mediakasvatuksen suunnittelussa.

Meille oli alusta asti tärkeää pitää vinkkivihkonen selkeänä kokonaisuutena. Päiväkodin arki on usein kiireistä, joten helposti sovellettavissa olevat tuokiot palvelevat varhaiskasvattajia parhaiten. Jokaiselle kuukaudelle on suunniteltu vain yksi tuokio, jotta niiden pitämiseen ei syntyisi liian suurta kynnystä. Suunnittelun lähtökohtana oli lasten kiinnostuksen kohteet. Etsimme internetistä tietoa tämän hetken lasten trendeistä, ja suunnittelimme tuokioita niiden pohjalta.

Lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella on tutkiminen, leikkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja tekeminen. Toiminnan ja toteutuksen lähtökohtana tulee aina olla lapsen ominaiset tavat oppia. (Gyekye & Nikkilä 2013, 19.) Halusimme myös vuosiympyrän vinkkivihkoseen tuokioita, joissa toteutuu lapsen ominaiset tavat oppia. Esimerkiksi taideteoksen teko sanomalehdistä on taiteellista oppimista ja QR-koodisuunnistus taas enemmän oppimista liikunnan avulla. Halusimme valita mukaan sellaisia tuokioita, joita olisi omasta mielestämme mukava toteuttaa, ja joita voisimme mahdollisesti myös itse tulevaisuudessa hyödyntää.

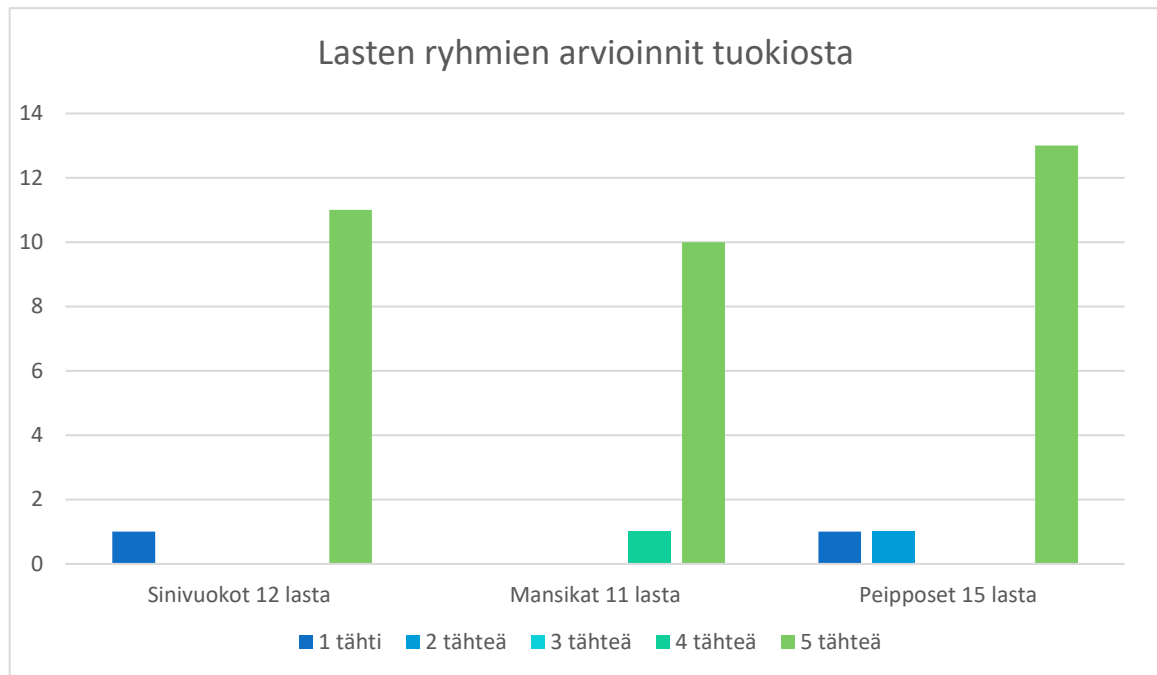
Kahdentoista valmiin tuokion lisäksi halusimme laittaa loppuun erilaisia linkkivinkkejä, joista voi etsiä lisää tuokioita esimerkiksi vaihtaakseen valmiiksi suunnitellun tuokion toiseen. Linkkivinkeistä voi halutessaan etsiä myös lisätehtäviä, jos kaikki vinkkivihkosen tuokiot on

jo toteutettu. Linkkivinkkien avulla vuosiympyrää voi myös toteuttaa saman ryhmän kanssa monta vuotta peräkkäin.

5.5 Toiminnallisten tuokioiden arviointi ja palaute

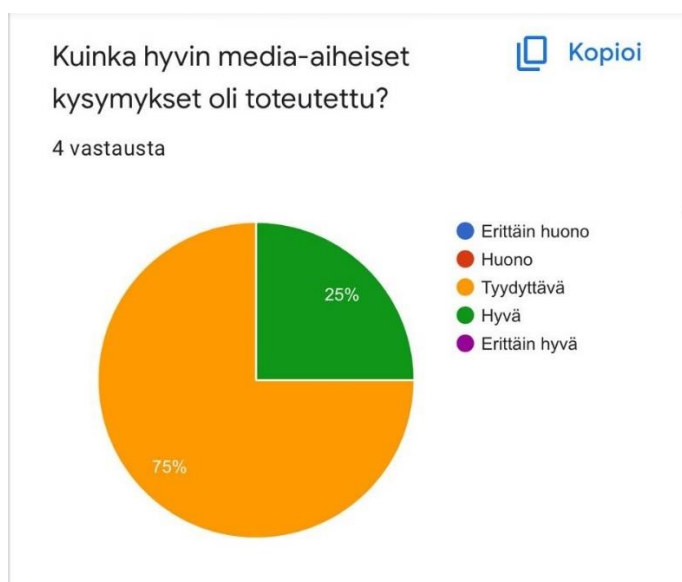
Varhaiskasvatuksessa tietoa hankitaan usein ei-strukturoidulla eli vapaamuotoisella havainnoinnilla tai strukturoidulla havainnoinnilla. Strukturoidussa havainnoinnissa apuvälineenä voidaan käyttää esimerkiksi lomakkeita tai muita arviointivälineitä. Myös lasten kanssa suoraan kommunikointi on yksi havainnoinnin väline. Tällä tavoin voidaan saada tarkkaa tietoa lapsen ajatuksista ja tunteista. (Koivunen & Lehtinen 2016, 33.) Tuokioiden seuraamiseen käytimme vapaamuotoista havainnointia, sillä tuokioiden ohjaamisen lisäksi havaintojen ylös kirjoittaminen olisi ollut vaikeaa. Oman havainnointimme lisäksi varhaiskasvattajat seurasivat tuokioiden pitämistä ja arvioivat toimintamme onnistumista. Suora kommunikointi lasten kanssa toteutui monessa tehtävässä. Media-aiheiset kysymykset oli suunniteltu herättämään keskustelua ja lisäksi lapset halusivat myös muiden tehtävien aikana jakaa omia kokemuksiaan.

Toiminnallisen tuokion palautetta kerättiin kaikilta lapsiryhmien lapsilta eli yhteensä kolmekymmeneltäkahdeksalta lapselta sekä kuudelta varhaiskasvattajalta. Lapsille tulostimme väritettäviä tähtiä, joista he saivat värittää niin monta tähteä kuin pitivät tuokiosta. Liitteessä 4. on osa lasten värittämistä tähdistä. Yksi tähti tarkoitti, ettei tuokio ollut mieleinen, ja viisi tähteä, että piti tuokiosta todella paljon. Tähtien väryksessä lapsista ei kerätty mitään muuta tietoa. Suurin osa lapsista piti tuokiosta, ja palaute oli pääasiassa positiivista. Osa lapsista halusi piirtää jopa lisätähtiä, joista muutama näkyy liitteessä 4. Yksi lapsi halusi myös antaa kolme ja puoli tähteä, mutta se on kuviossa 3. pyöristetty neljään tähteen. Osa lapsista antoi myös suullista palautetta tuokion jälkeen, josta lähes kaikki oli positiivista.

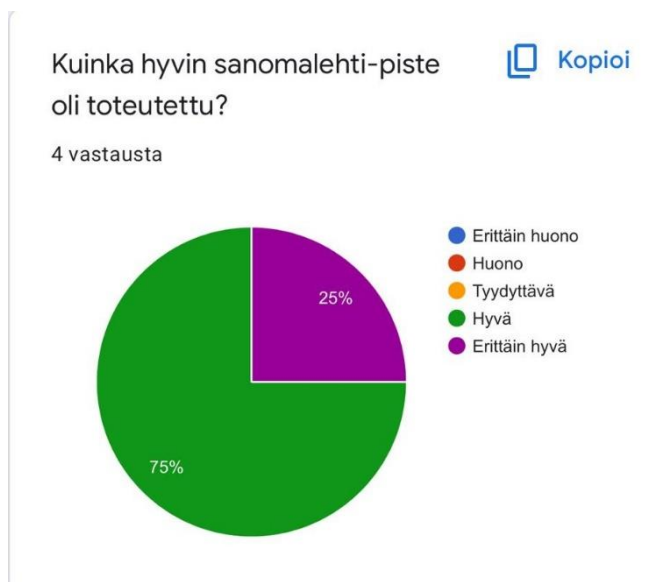
Kuvio 3. Lapsiryhmien arvioinnit tuokiosta

Varhaiskasvattajilta kerättiin palautetta liitteen 5. mukaisesti Google formsissa tehdyllä palautelomakkeella. Palautetta pyydettiin niiltä varhaiskasvattajilta, jotka olivat tuokiota seuraamassa. Neljä varhaiskasvattajaa kuudesta vastasi palautelomakkeeseen. Palautteissa ei kerätty mitään tietoja vastaajista, vaan ainoastaan palautetta tuokiosta.

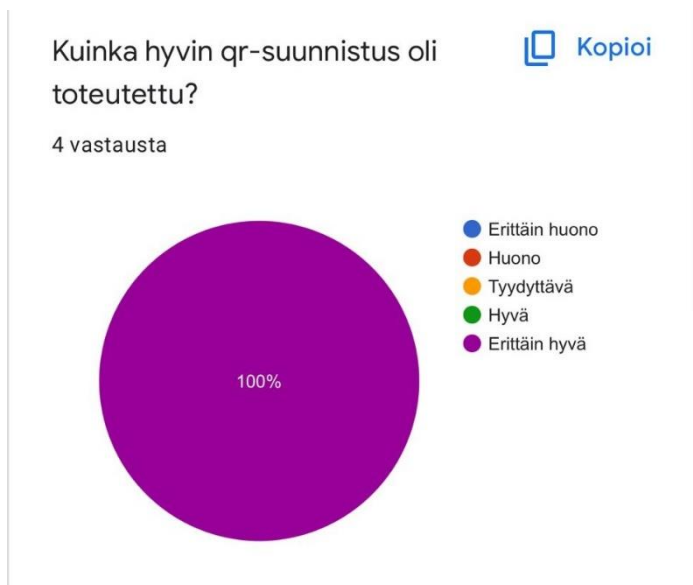
Kuvio 4. Varhaiskasvattajien arviointi media-aiheisista kysymyksistä

Kuten kuvioista 4. voi huomata, eivät media-aiheiset kysymykset olleet mieluisin piste tuokiossamme. Saimme osan palautteista jo ennen viimeisten tuokioiden pitämistä, jolloin pystyimme tekemään vielä viime hetken tarkennuksia media-aiheisten kysymysten sisältöön. Pyrimme viimeisissä tuokioissa panostamaan erityisesti sosiaalisen median sovelluksista kertomiseen. Lisäksi hyödynsimme saamaamme palautetta kertaamalla QR-koodisuunnistuksen koodien takaa paljastuneet medialaitteet. Peipposten ryhmän 3–5-vuotiaat lapset olivat kuitenkin niin pieniä, että kysymykset olisi pitänyt suunnitella paremmin myös heidän ikätasonsa mukaan. Media-aiheiset kysymykset oli tarkoitus liittää myös vinkkivihkoseen, mutta tuokioista saatujen palautteiden perusteella päädyimme vaihtamaan niiden tilalle toisen tehtävän.

Kuvio 5. Varhaiskasvattajien arviointi sanomalehti-pisteestä

Sanomalehti-piste oli aikataulutuksen kannalta huomattavasti hankalin, sillä osa lapsista leikkasi kuvia nopeasti, ja osa halusi enemmän vain selailla kivoja lehtiä. Kuvioista 5. voi huomata, että suurin osa on vastannut tehtävän olleen hyvä. Luultavasti aikataulutus oli syy sille, ettei tämä tehtävä kerännyt täysiä pisteitä. Muutamien ryhmien kanssa jouduttiin hieman kiristämään tahtia, jotta tuokio ei venähtänyt liian pitkäksi. Lapsilta saadun palautteen perusteella he kuitenkin pitivät pisteestä, ja moni lapsi olisikin halunnut jatkaa kuvien leikkaamista. Sanomalehti-piste haluttiin kuitenkin jättää vinkkivihkoseen, sillä lapset selvästi pitivät siitä, ja jatkossa tuokioon on mahdollista varata enemmän aikaa.

Kuvio 6. Varhaiskasvattajien arviointi QR-koodisuunnituksesta

QR-koodi suunnistus oli tuokion pisteistä meidän oma suosikkimme, ja siitä saimme myös eniten kehuja varhaiskasvattajilta. Kuvioista 6. voi huomata, että QR-koodisuunnistus oli myös varhaiskasvattajien mieleen, ja osa heistä kertoikin sen olevan heille uusi asia. Yllätyksenä tuli, että todella moni lapsista tiesi, mikä on QR-koodi ja osasi myös omatoimisesti lukea niitä.

Kuvio 7. Varhaiskasvattajien arviointi muistipeli-pisteestä

Halusimme jättää muistipelin viimeiseksi, että saamme vielä hetkeksi rauhoituttua QR-koodisuunnistuksen jälkeen. Kuviosta 7. huomaa, että myös varhaiskasvattajat pitivät muistipelistä, ja erityisesti sen ajankohtaisuudesta. Etsimme internetistä tietoa tämän hetken mediahahmo-trendeistä, jotta mediahahmot olivat lapsille tuttuja.

Varhaiskasvattajien arviointeja siitä mitä hyvää tuokiossa oli:

Toiminnallisuus, monipuolisuus, iänmukaista toimintaa. Olitte miettineet tarkasti toteutuksen, materiaalit, huomioitte esim. vasenkätiset ym. Lapsia kiinnostavat ja ajankohtaiset asiat huomioitu hyvin (esim. muistipelikuvat).

Ohjaus oli esimerkillistä. Otitte kaikki lapset kaikki yksilöinä hyvin huomioon ja osasitte hallita pienryhmää. Oma toimintanne oli lapsille motivoivaa, sillä he keskittyivät kuuntelemaan ohjeita ja toimimaan niiden mukaan. Aina näin ei ole, jos tekeminen ei ole mieluisaa.

Suunnittelimme tuokion lapsilähtöisesti ja halusimme ottaa tuokioon mukaan sellaisia tehtäviä, jotka kiinnostivat myös meitä itseämme. Palautteen perusteella onnistuimme tekemään tuokiosta monipuolisen ja innostavan, joka oli myös tavoitteemme. Tuokion monipuolisuutta tuki kaikkien neljän vuosiympyrän teeman läpikäyminen.

Varhaiskasvattajien arviointeja siitä mitä kehitettävää tuokiossa oli:

Alkukeskustelun teemoja / käsitteitä olisi voinut avata lapsille enemmän, kun sovellukset eivät olleet kaikille millään lailla tuttuja. Ehkä qr-koodejen etsimisen jälkeen olisi voinut vielä kerrata, mitä kaikkia medialaitteita koodien takaa löytyikään. Moni ei keskittynyt kauheasti katsomaan koodeja, vaan katseet etsivät jo seuraavia koodilappuja, niin sillä kertaus olisi ollut hyvä.

Alun media-kysymykset olivat tähän ryhmään ehkä liian haastavia, sillä ainakin oma pienryhmäni katsoi ihan muualle ja oli muissa ajatuksissa siinä kohtaa kun puhuitte. Olisi ollut hyvä, jos olisi ollut esim. havainnollistavat kuvat käytössä jo siinä tai ikätasoon sopivammalla tyylillä kerrottu asioista.

Tuokioita seuranneet varhaiskasvattajat antoivat rehellistä palautetta, joista huomasin heidän seuranneen tuokioita tarkkaan. Onnistumisten lisäksi oli tärkeää kuulla asioista, joita voisi vielä parantaa. Kehittävän palautteen ansiosta pystyimme refleктоimaan omaa toimintaamme paremmin. Arviointia käytetään toiminnan kehittämisen ja suunnittelun välineenä. Oppimisen ja opettamisen kannalta on tärkeää arvioida ja tulkita tutkittuja tuloksia. Arvioidessa toimintaa voi saada arvokasta tietoa myös esimerkiksi jonkin tietyn taidon hallinnasta. (Gykye & Nikkilä 2013, 32.) Tämän takia oli erityisen mielenkiintoista nähdä,

kuinka monelta alle kouluikäiseltä löytyy esimerkiksi oma puhelin tai miten lapset käsittelevät tablettia. Alle kouluikäisten lasten kanssa arvioinnin tulee Gyekyen & Nikkilän (2013, 32) mukaan kohdistua oppimisen mahdollistumiseen toteutuneen toiminnan kautta. Toimintaa arvioidessa tulee arviointia tehdä säännöllisesti. Mikäli toteuttamissuunnitelma on joustamaton, voi suunnitelma rajoittaa lasten toimintamahdollisuuksia, kiinnostuksen kohteiden ja tarpeiden sijasta. Meidänkin tapauksessamme muutimme alkuperäistä suunnitelmaa, jotta lasten kiinnostus toimintaa kohtaan säilyisi. Vaikka emme pysty tekemään arviointia kuin kerran, voivat Leikkituvan varhaiskasvattajat jatkossa havainnoida lapsia tuokioiden aikana. Havainnoimalla lasten toimintaa, varhaiskasvattajat pystyvät muokkaamaan tuokioista juuri heidän ryhmälleen sopivia.

Kaiken kaikkiaan tuokiot sujuivat suunnitelmien mukaan ja pysyimme hyvin aikataulussa. Kehitimme tuokioita saatujen palautteiden perusteella ja ohjauksemme parani loppua kohden. Tuokiot lasten kanssa olivat meille luontevia ja oli mukava huomata, että myös varhaiskasvattajat olivat pääasiassa tyytyväisiä niihin.

6 Pohdinta

6.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada mediakasvatus osaksi Leikkituvan päiväkodin arkea. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä päiväkodille vuosiympyrä mediakasvatuksen avuksi. Innokylän sivujen mukaan vuosisuunnitelman avulla varhaiskasvattajatiimi voi tehdä aikataulun, josta näkee kaikki vuoden aikana tehtävät asiat. Vuosiympyrän suunnittelu lähti liikkeelle ideoimalla erilaisia toiminnallisia mediakasvatustuokioita, ja heti ensimmäisellä suunnittelukerralla päädyimme jakamaan vuoden neljään kategoriaan. Jokaiseen kategoriaan sisältyy kolme erilaista tuokiota, joissa on sama teema.

Vuosiympyrää tulee tarkastella säännöllisin väliajoin, siltä varalta, että jotain sen osista täytyy päivittää. Vuosiympyrää on tärkeää päivittää yhdessä tiimin kanssa, jotta kaikki ovat tyytyväisiä sen sisältöön. (Innokylä.) Opinnäytetyötä tehdessä olemme pitäneet yhteyttä päiväkodin kanssa, ja varmistaneet heidän mielipiteensä tekemistämme muutoksista. Lisäksi opinnäytetyöohjaajamme on antanut hyviä neuvoja, kuinka opinnäytetyötä ja sen osia voisi parantaa. Olemme saaneet kannustavaa ja positiivista palautetta opinnäytetyöprosessin varrella.

Innokylän sivuilla mainitaan vuosiympyrän hyötyinä olevan sen ajanhallinta, tekemisten ennakointi, läpinäkyvyys ja synkronointi toisiinsa sekä mahdollisten päällekkäisten tekemisten ja töiden näkyväksi tekeminen. Leikkituvan päiväkotia sai vuosiympyrän avulla käyttöönsä ajanhallinnan välineen mediakasvatuksen toteuttamisen tueksi. Vuosiympyrän läpinäkyvyys toteutuu erityisesti, jos vuosiympyrän kokoaa konkreettisesti päiväkodin seinälle.

Opinnäytetyön tarkoitus toteutui niin opinnäytetyöntekijöiden kuin toimeksiantajankin puolesta. Toimeksiantajan palautteiden perusteella tuotos oli monipuolinen kokonaisuus, joka palveli hyvin heidän tarpeitaan. Tavoitteen toteutumista oli lähes mahdotonta arvioida, koska opinnäytetyön palautusaikataulu ei mahdollista pitkäaikaista aiheen tutkimista. Opinnäytetyön tarkoitus kuitenkin auttaa tavoitteeseen pääsemistä. Lisäksi palautetta antaessa, päiväkodin varhaiskasvattajat sanoivat ottavansa vuosiympyrän käyttöönsä ensi vuonna. Tuotos on kehitetty niin, että myös muiden päiväkotien on mahdollista käyttää sitä.

Opinnäytetyöprosessi alkoi joulukuussa 2021, kun aloitimme toimeksiantajan etsimisen. Toimeksiantajaksi valikoitui Leikkituvan päiväkotia, ja aihe mediakasvatuksen vuosiympyrästä syntyi päiväkodin tarpeiden pohjalta. Tämän jälkeen alkoi opinnäytetyösuunnitelman kirjoittaminen. Suunnitelmavaiheessa teimme tiivistä yhteistyötä päiväkodin johtajan kanssa sähköpostin välityksellä. Johtaja ja varhaiskasvattajat kertoivat selkeästi omista toiveistaan, jonka myötä opinnäytetyö eteni sujuvasti.

Päiväkodin toive mediakasvatuksen vuosiympyrästä määrittä opinnäytetyöstä toiminnallisen. Toiminnallisen opinnäytetyön tuloksena syntyy aina jokin tuotos esimerkiksi ohjeistus, materiaalipaketti, portfolio tai tapahtuma (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51). Toiminnallisessa opinnäytetyössä hyödynnetään usein kehittämisen viitekehyksenä lineaarista mallia (LAB-ammattikorkeakoulu), jota käytettiin myös tässä opinnäytetyössä. Suunnitteluvaiheessa laadittiin opinnäytetyöprosessille aikataulu, joka piti koko prosessin ajan.

Opinnäytetyöprosessin alussa rajattiin aihe, jonka jälkeen määritettiin opinnäytetyön keskeiset käsitteet. Teoriaa etsittiin kirjoista ja internetistä. Huomasimme opinnäytetyötä tehdessä, että mediakasvatus on kuitenkin vielä melko vieras käsite päiväkodeissa, vaikka aiheetta on tutkittu Suomessa melko paljon. Opinnäytetyössä käytettiin pääosassa suomalaisia lähteitä, koska laadukkaiden kansainvälisten lähteiden löytäminen tuotti hankaluuksia. Kansainvälisiä lähteitä etsiessä totesimme, että laadukkaimmat tutkimukset olivat usein käännöksiä suomenkielisistä teksteistä. Tutkiessamme toisten mediakasvatusaiheisten opinnäytetöiden lähdeluetteloita, huomasimme, että kansainvälisiä lähteitä oli käytetty todella harvoin.

Opinnäytetyöhön kerätyn teorian perusteella voidaan huomata, että median tarve ja merkitys ovat korostuneet nykypäivän ihmisten elämässä (Suonsivu 2018, 136), ja lapset hahmottavat jo varhain, miten mediaa käytetään (Valkonen 2018, 21). Opinnäytetyössä käytetyt lähteet tukivat vuosiympyrän vinkkivihkosen aiheita. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 39) mediakasvatukseen suositellaan tutustumaan päiväkodeissa leikinomaisin keinoin. Lisäksi mediakasvatusta voidaan yhdessä tutkia erilaisten mediavälineiden, ja lapsille tärkeiden mediasisältöjen avulla. Havainnoimalla lasten leikkejä ja tutkimalla lapsille suunnattua mediasisältöä, varhaiskasvattajat voivat yhdistää lapsia kiinnostavia asioita päiväkodissa tapahtuvaan mediakasvatukseen. Vuosiympyrän vinkkivihkosesta löytyvät toiminnalliset tuokit yhdistelevätkin mediasisältöjä ja leikkejä lapsia innostavilla tavoilla.

Jos saisimme palata takaisin opinnäytetyön suunnitelmavaiheeseen, olisimme tehneet muutoksia muutamiin toimintatapoihimme. Vaikka päiväkodin kanssa on tehty hyvää yhteistyötä, olisi sitä voinut olla enemmän. Alussa olisimme voineet ottaa johtajan lisäksi muun päiväkodin henkilökunnan mukaan esimerkiksi alkukartoituskyselyn avulla. Näin kaikkien varhaiskasvattajien mielipiteet olisi tullut paremmin kuulluksi. Ryhmien varhaiskasvattajat tulivat mukaan vasta tuokioiden suunnitteluvaiheessa. Lisäksi päiväkodin johtajan vastauksissa oli melko paljon viivettä, esimerkiksi palautetta kysyessä emme saaneet lainkaan vastausta. Ryhmien varhaiskasvattajien kanssa yhteistyö sujui mutkattomasti, ja heiltä sai hyvää sekä rakentavaa palautetta.

Tämän opinnäytetyön aihe valittiin toimeksiantajan toiveiden lisäksi opinnäytetyön tekijöiden mielenkiinnon kohteiden perusteella. Kiinnostavan aiheen takia opinnäytetyöprosessi tuntui yllättävän helpolta, ja teoriaosuuden kokoaminen sujui melko vaivattomasti. Lisäksi mediakasvatuksen tuokioiden suunnittelu ja toteuttaminen onnistui hyvin, mutta niistä kirjoittaminen tuotti välillä hankaluuksia. Opinnäytetyön loppusuoralla alkoi näkyä väsymystä opinnäytetyön tekoa kohtaan. Parin kanssa opinnäytetyön tekemistä voidaan suositella, sillä näin tulee hyödynnettyä molempien vahvuudet, sekä jaettua vastuu. Meidän opinnäytetyöprosessimme vahvuus oli, että tunsimme toistemme työskentelytavat entuudestaan.

Tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyneestä vuosiympyrän vinkkivihkosta voitaisi kehittää jatkossa monella eri tavalla. Jatkokehittämisideana vuosiympyrää voisi esimerkiksi laajentaa koskemaan myös muita opetuksen alueita, jolloin siitä näkisi kaikki vuoden aikana tapahtuvat tehtävät. Lisäksi Leikkituvan päiväkodin varhaiskasvattajat tai tulevat harjoittelijat voisivat koota vuosiympyrän konkreettisesti seinälle.

Päiväkodeissa tehtävältä mediakasvatukselta puuttuu usein kasvatuksen edellyttämät tietoisuus ja tavoitteellisuus (Mertala & Salomaa 2016, 161), jolloin varhaiskasvattajien mediakasvatuskoulutus voisi olla tulevaisuudessa kannattavaa. Lisäksi monikulttuuristen lasten määrä on kasvanut päiväkodeissa, ja jokaisella lapsella on oikeus puhua omaa kieltään ja saada kunnioitusta omaa kulttuuriaan kohtaan (Hänninen 2020, 6). Jatkossa opinnäytetyön tuotoksen voisi kääntää myös yleisimmin esille tuleville kielille. Oppaan kääntäminen lisäisi monikulttuuristen lasten ymmärrystä vuosiympyrän vinkkivihkosen aiheisiin liittyen.

Tämän opinnäytetyön tuotoksena syntyneen vuosiympyrän ja siihen kuuluvan vinkkivihkosen koetaan kuitenkin vastaavan opinnäytetyön tavoitteeseen, vaikka sitä ei voi todistaa aikarajoitteiden takia. Yllä olevia kehittämis ehdotuksia ei kuitenkaan opinnäytetyön ajan puitteissa ole ollut mahdollista tehdä, eikä siihen olisi ollut resurssejakaan.

6.2 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyössä on jatkuvasti käytetty apuna eettisyyden varmistamiseksi Arenen (2019, 14) opiskelijan muistilistaa eettisistä ohjeista. Ammattikorkeakoulujen eettisiä suosituksia tulee noudattaa koko opinnäytetyö prosessin ajan. Leikkituvan päiväkodin kanssa tehtiin opinnäytetyön suunnitelman jälkeen yhteistyösopimus ja lupahakemus. (Arene 2019, 6.) Yhteistyösopimuksessa toimeksiantaja ja opiskelijat sopivat opinnäytetyön tekemisestä. Yhteistyösopimuksessa sovittiin aikataulusta, mahdollisista kuluista, salassapidosta, oikeuksista sekä toimeksiantajan ja opiskelijoiden vastuista. Opinnäytetyön tekijänoikeudet kuuluvat ensi sijassa opiskelijoille, jos ei erillisellä sopimuksella ole eri tavalla sovittu. Toimeksiantajalla on kuitenkin oikeus hyödyntää julkista opinnäytetyötä omassa

toiminnassaan. (LAB-ammattikorkeakoulu 2020.) Yhteistyösopimuksen lisäksi opinnäytetyötä varten tuli hankkia tutkimuslupa, sillä opinnäytetyössä havainnoitiin päiväkodin lapsia ja varhaiskasvattajille lähetettiin sähköinen kysely. Tutkimuslupaa anottiin Lahden kaupungilta. (Näreaho ym. 2020.) Opinnäytetyössä ei kuitenkaan käsitelty henkilötietoja, joten ihmiseen liittyviä eettisiä-kysymyksiä ei tarvinnut tarkastella. Palautteiden annossa emme keränneet nimiä tai muitakaan tietoja. Myös kerätty data säilytettiin ennallaan. Opinnäytetyössä on otettu huomioon, ettei edes välillisesti olisi mahdollisuutta tunnistaa arviointiin osallistuneiden aikuisten tai lasten henkilöllisyyttä (Arene 2019, 13).

TENK:in (2021) hyvän tieteellisen käytännön mukaan opinnäytetyössä noudatettiin rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa. Opinnäytetyössä sovellettiin eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus ja arviointimenetelmiä. Hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta vastasi opiskelijat itse.

Opinnäytetyön luotettavuus korostuu varhaiskasvatuksen ja mediakasvatuksen teoreettisen viitekehykseen perehtyneisyydellä. Opinnäytetyö on toteutettu LAB-ammattikorkeakoulun kriteerien mukaan. Lähteet on valittu opinnäytetyöhön tarkasti ja huolellisesti ja suurin osa lähteistä muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, on enintään kymmenen vuotta vanhoja. Lähteet on merkitty LAB-ammattikorkeakoulun ohjeiden mukaan. Opiskelijoilla on oikeus laadukkaaseen ohjaukseen, vaikka pääasiassa opiskelijat vastaavat opinnäytetyöstään itse. Ohjaava opettaja on kannustanut, tukenut ja varmistanut opinnäytetyön laadun. (Arene 2019, 5.) Ohjaavan opettajan ohjauksien lisäksi opinnäytetyössä käytettiin hyödyksi tiedonhankinnan apua ja englanninkielisen tiivistelmän kirjoittamiseen apua LAB-ammattikorkeakoulun henkilöstöltä. Opinnäytetyön edetessä oltiin myös jatkuvasti yhteydessä päiväkotiiin ja varmistettiin heidän olevan tyytyväisiä vuosiympyrään.

Opinnäytetyö tarkistettiin plagiointitunnistusjärjestelmässä ennen kuin se lähetettiin tarkastajille arviointiin. Opinnäytetyöstä syntyneet aineistot tuhottiin asetettujen vaatimusten mukaan. Opinnäytetyössä tulee noudattaa LAB-ammattikorkeakoulun voimassa olevia tietoturva- ja tietosuojasuojajohteita. (Näreaho ym. 2020.) Opinnäytetyön avoimuutta lisää opinnäytetyön lisääminen Theseus-portaaliin (Arene 2019, 10).

Lähteet

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 3.4.2022. Saatavissa: <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Cho, H., Cannon, J., Lopez, R. & Li, W. 2022. Social media literacy: A conceptual framework. Sage journals Viitattu 10.4.2022. Saatavissa: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/14614448211068530>
- Erola, A-M. 2012. Vähitellen kohti medialukutaitoa. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Viitattu 6.2.2022. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/83462/gradu05831.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Forss, M. 2019. Älylaitteet ja niiden käyttöön liittyvät turvallisuusuhat. Teoksessa Kosola, S, Moisala, M. & Ruokoniemi, P. (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet – taiten tasapainoon. Helsinki: Oy Duodecim, 118–134.
- Helajärvi, H., Kokko, S. & Vasankari, T. 2019. Älylaitteet ja fyysinen terveys: Älylaitteista sekä haittaa että hyötyä. Teoksessa Kosola, S, Moisala, M. & Ruokoniemi, P. (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet – taiten tasapainoon. Helsinki: Oy Duodecim, 103–117.
- Hänninen, K. 2020. ”Toivoisin joka päivä opetusta, ei vain leikkiä” – Monikulttuuristen lasten vanhempien kokemuksia suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Hämeen ammattikorkeakoulu. YAMK-opinnäytetyö. Viitattu 21.4.2022. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333692/h%c3%a4nninen_kirsi.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Innokylä. Vuosikello. Viitattu 13.3.2022. Saatavissa: <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/vuosikello>
- Irisvik, S & Utriainen, J. 2017. Kuinka kasvattaa diginatiivi. Helsinki: S&S.
- Kavi, 154–174. Viitattu 1.2.2022. Saatavissa: http://www.mediataitokoulu.fi/monimuotoinen_mediakasvatus.pdf
- Kavi. 2016. Lapset ja media. Kasvattajan opas. Viitattu 2.2.2022. Saatavissa: <https://kavi.fi/wp-content/uploads/2020/11/LapsetJaMedia-esite-UUSI2020-suomi-netti.pdf>
- Koivunen, P-L & Lehtinen, T. 2016. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Juva: PS-kustannus.

LAB-ammattikorkeakoulu. 2020. Opinnäytetyötä koskeva yhteistyösopimus. Viitattu 3.2.2022. Saatavissa: <https://elab.lab.fi/sites/default/files/category-page/2021-01/LAB%20Opinna%CC%88ytetyo%CC%88ta%CC%88%20koskeva%20yhteisty%CC%88sopimus.docx>

Lahti. Leikkituvan päiväkotit. Viitattu 1.2.2022. Saatavissa: <https://www.lahti.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/paivakodit/leikkituvan-paivakoti/>

Lumme P. 2013. Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa. Viitattu 23.3.2022. Saatavissa: <https://www.slideshare.net/plumme/mediakasvatus-varhaiskasvatuksessa-koulutus>

Mediakasvatusseura a. Mediakasvatus. Viitattu 7.2.2022. Saatavissa: <https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/#toggle-id-5-closed>

Mediakasvatusseura b. Miten media vaikuttaa uneen? Viitattu 12.3.2022. Saatavissa: <https://mediakasvatus.fi/digiperhe/2020/04/miten-media-vaikuttaa-uneen/>

Mediapoluilla a. Media + kasvatus. Kavi. Viitattu 24.2.2022. Saatavissa: <https://www.mediapoluilla.fi/mediapoluilla/>

Mediapoluilla b. Lapsi. Kavi. Viitattu 25.2.2022. Saatavissa: <https://www.mediapoluilla.fi/lapsi/>

Mediapoluilla c. Kasvattaja. Kavi. Viitattu 11.3.2022. Saatavissa: <https://www.mediapoluilla.fi/kasvattaja/>

Mertala, P. & Salomaa, S. 2016. Kasvatuskeskeinen näkökulma varhaisvuosien mediakasvatukseen. Teoksessa Pekkala, L., Salomaa, S. & Spišák, S. (toim.) Monimuotoinen mediakasvatus.

Moisala, M & Lonka, K. 2019. Älylaitteet ja aivojen kehitys: Aivot kehittyvät vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Teoksessa Kosola, S, Moisala, M. & Ruokoniemi, P. (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet – taiten tasapainoon. Helsinki: Oy Duodecim, 8–21.

MLL & EHYT ry. Media mukana lapsen arjessa. Viitattu 12.3.2022. Saatavissa: <https://cdn.mll.fi/prod/2019/02/05094203/Media-mukana-lapsen-arjessa-EHYT-ja-MLL.pdf>

MLL. 2017. Media varhaiskasvatuksessa. Tukea tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseen. Viitattu 6.2.2022. Saatavissa: https://cdn.mll.fi/prod/2017/06/28154551/media_varhaiskasvatuksessa_nettiin.pdf

MLL. 2018a. Lapsen uni. Viitattu 12.3.2022. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tieto-lapsiperheen-elamasta/lapsen-uni/>

- MLL. 2018b. Mediatehtäviä varhaiskasvatukseen. Hämeen kirjapaino Oy. Viitattu 23.3.2022. Saatavissa: https://cdn.mll.fi/prod/2018/01/22105733/MLL_Mediatehtavia_varhaiskasvatukseen_www.pdf
- MLL. 2021a. Lapsi sosiaalisessa mediassa. Viitattu 25.3.2022. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/lapsi-sosiaalisessa-mediassa/>
- MLL. 2021b. 3–4-vuotias ja median käyttö. Viitattu 3.4.2022. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/3-4-v/3-4-vuotias-ja-median-kaytto/>
- Näreaho, S., Kettunen, J., Kärki, A. & Päällysaho S. 2020. Vastuullinen oppinäytetyö. Ammattikorkeakoulujen oppinäytetöiden eettiset suositukset. Arene. Viitattu 3.2.2022. Saatavissa: <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/Arenen%20ONT%20eettiset%20ohjeet%20esitysmateriaali%202020.pdf?t=1578486373>
- Pietikäinen, M. 2021. Lasten ja nuorten terve kasvu digimaailmassa. Helsinki: Osuuskunta Ciris.
- Rasi, P. & Kangas, M. 2018. Mediakasvatus osana opettajan työnkuvaa. Teoksessa Willman, V. (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. Unipress, 11–32.
- Reettaha. 2021. Mediakasvatus, tubettaminen ja videoiden käyttö opetuksessa. Valtakunnallinen DigiErko-verkosto. Viitattu 12.3.2022. Saatavissa: <https://digierko.fi/2021/01/13/mediakasvatus-tubettaminen-ja-videoiden-kaytto-opetuksessa/>
- Saarikivi, K. & Martikainen, S. 2019. Älylaitteet, tunteet, empatia ja vuorovaikutus. Teoksessa Kosola, S, Moisala, M. & Ruokoniemi, P. (toim.) Lapset, nuoret ja älylaitteet – taiten tasapainoon. Helsinki: Oy Duodecim, 22–42.
- Salonen, K. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen oppinäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. Tampere: Juvenes Print Oy. Viitattu 4.4.2022. Saatavissa: <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>
- Salomaa, S. 2016. Tuomitsemisesta tukemiseen: mediakasvatus pedagogisen kehittämisen haasteena varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Mulari, H. (toim.) Solmukohtia. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 137–143.
- Salomaa, S. 2020. Medialukutaito Suomessa. Kansalliset mediakasvatuslinjaukset. Kavi. Viitattu 2.4.2022. Saatavissa: <https://medialukutaitosuomessa.fi/mediapoluilla-tukimateriaali-vahvistaa-varhaiskasvatussuunnitelman-perusteiden-toteutumista/>

Sintonen, S. 2018. Lintu lensi oksalle, lauloi niitä näitä. Monilukutaito mediakasvatuksessa. Teoksessa Puska, M. (toim.) Mediametkaa! Osa 10 – Mediakasvatuksen parhaat käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–18.

Suonsivu, K. 2018. Media ja työhyvinvointi. Teoksessa Willman, V. (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. Unipress, 135–154.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juventes Print. Viitattu 14.3.2022. Saatavissa: https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100802/Toikko_Rantanen_Tutkimuksellinen_kehittamistoiminta.pdf?sequence=1&isAllowed=y

TENK. 2021. Hyvä tieteellinen käytäntö. Viitattu 3.2.2022. Saatavissa: <https://tenk.fi/fi/tiede/devilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Valkonen, S. 2018. Mediakulttuuriin kasvattaminen. Teoksessa Puska, M. (toim.) Mediametkaa! Osa 10 – Mediakasvatuksen parhaat käytännöt. Jyväskylä: PS-kustannus, 20–26.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Viitattu 1.2.2022. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Wilska, T-A. 2018. Median muovaamat sukupolvet. Teoksessa Willman, V. (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. Unipress, 35-51.

1. Liite Mediakasvatustuokion sanomalehti-piste

Liite 2. Yksi QR-koodisuunnistuksen QR-koodeista

Liite 3. Mediakasvatustuokion muistipelin mediahahmoja

Liite 4. Osa lasten värittämistä arviointitähdistä

Liite 5. Google forms palautelomake varhaiskasvattajille

Kuinka hyvin media-aiheiset kysymykset oli toteutettu?

- Erittäin huono
- Huono
- Tyydyttävä
- Hyvä
- Erittäin hyvä

Kuinka hyvin qr-suunnistus oli toteutettu?

- Erittäin huono
- Huono
- Tyydyttävä
- Hyvä
- Erittäin hyvä

Kuinka hyvin sanomalehti-piste oli toteutettu?

- Erittäin huono
- Huono
- Tyydyttävä
- Hyvä
- Erittäin hyvä

Kuinka hyvin muistipeli-piste oli toteutettu?

- Erittäin huono
- Huono
- Tyydyttävä
- Hyvä
- Erittäin hyvä

Mitä hyvää tuokiossa mielestäsi oli?

Oma vastauksesi

Mitä kehitettävää tuokiossa mielestä oli?

Oma vastauksesi

Lähetä

Tyhjennä lomake

Liite 6. Mediakasvatuksen vuosiympyrän vinkkivihkonen

Sisällys

- **Johdanto**
- **Vuosiympyrä**
- **Sanomalehdet ja kirjat**
 - Askarteluja sanomalehdistä
 - Sanomalehtiwiikko
 - Pikutoimittajat
- **Sosiaalinen media**
 - Oma kuva kansio
 - Media-aiheiset kysymykset
 - Mediabingo
- **Televisio ja radio**
 - Muistipeli
 - Elokuvahetki
 - Lepakkofilikan yöradio
- **Internet**
 - Kyselylomake perheille
 - QR-koodi suunnistus
 - Digihippa

2

Tämä vinkkivihkonen on koottu, jotta mediakasvatuksen toteuttaminen olisi mahdollisimman helppoa. Mediakasvatuksen tueksi on ideoitu vuosiympyrä, joka sisältää neljä eri kategoriaa vuodenaikojen mukaan. Kategoriat ovat sanomalehdet ja kirjat, sosiaalinen media, televisio ja radio sekä internet.

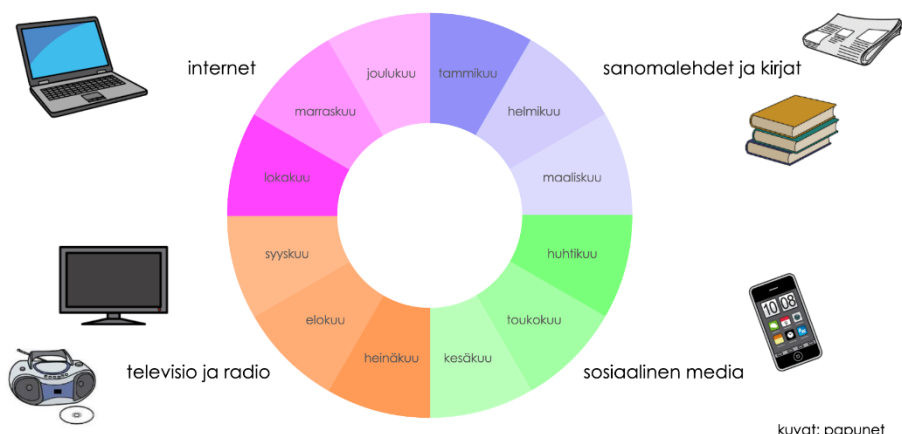
Jokaista kategoriaa varten on valmiiksi ideoitu kolme toiminnallista tuokiota. Vuosiympyrän sektorit ja toiminnallisten tuokioiden ohjeet on värikoodattu samoilla väreillä, jotta kategorioiden vaihtumista olisi helppo seurata. Toiminnallisia tuokiota voi toteuttaa lyhyempikestoisina keskusteluinä aamupiirissä tai suurempina koko kuukauden kestävinä projekteina. Seuraavaksi esittelemme vuosiympyrän ja jokaiselle kuukaudelle suunnitellun toiminnallisen tuokion.

Hauskoja hetkiä mediakasvatuksen parissa!

Toivottavat sosionomit Nelli & Lotta

3

Mediakasvatuksen vuosiympyrä

kuvat: papunet

Sanomalehdet ja kirjat

Sanomalehdet ja kirjat kategoriassa kannustetaan lapsia rohkeasti tutustumaan päiväkodista tai kotoa löytyviin lastenkirjoihin sekä sanoma- ja aikakauslehtiin. Monille lapsille esimerkiksi sanomalehti voi olla vieras mediaväline, jos kotona uutiset luetaan ainoastaan sähköisesti. Vuosiympyrän tuokioissa lapset pääsevät tutustumaan lehtiin ja kirjoihin askartelun ja leikin kautta.

Varhaiskasvatuksessa pyritään lisäämään lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä kohtaan. Kiinnostuksen herääminen kannustaa vähitellen myös kirjoittamisen ja lukemisen harjoitteluun. Lasten kanssa tutustutaan myös lastenkirjoihin, jotka sisältävät rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 42.)

Yhteistyö kulttuurista vastaavien tahojen kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja auttaa saavuttamaan varhaiskasvatuksen tavoitteita. Lasten oppimisympäristöjä pystyy rikastuttamaan vieraillemalla esimerkiksi kirjastossa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 33-35.)

5

Askarteluja sanomalehdistä

Tässä tehtävässä tutustutaan sanomalehtiin askartelun avulla. Sanomalehtien tilalla voidaan käyttää myös aikakauslehtiä. Tärkeintä on, että lehdissä olisi monipuolisesti erilaisia kuvia. Tehtävässä lapsille annetaan aiheita, joiden perusteella he leikkaavat lehdistä kuvia. Kun kaikki kuvat on leikattu, lapset saavat asetella ja liimata kuvat kartongille haluamallaan tavalla. Lopuksi taideteokset voidaan esitellä muulle ryhmälle.

Esimerkkejä aiheista:

- Kuva, joka tekee sinut iloiseksi
- Kuva asiasta, jota tykkäät tehdä
- Kuva, joka kuvastaa luonnettasi
- Kuva, joka alkaa samalla kirjaimella kuin oma nimesi
- Leikkaa lehdestä oman nimesi kirjaimet

6

***Sanomalehti*viikko**

Suomessa järjestetään joka vuosi helmikuussa sanomalehti*viikko*, jolloin sanoma- ja kaupunkilehdet julkaisevat materiaalia viikon teeman mukaisesti. Teema vaihtuu vuosittain.

Suurin osa lehdistä toimittaa lehtiä tai digitunnuksia päiväkodeihin ja kouluihin. Sanomalehti*viikolla* on hyvä hetki tutustua lasten kanssa paikallisiin lehtiin ja lisäksi ottaa haltuun uutismedia liiton sivu.

Sanomalehti*viikon* yhteyteen voi järjestää lasten kanssa yhteisen kirjastoreissun, sillä kirjastosta löytyvät kaikki kaupungin tärkeimmät lehdet. Kirjastosta voi myös saada opastusta sanomalehti*viikolla*. Sanomalehti*viikon* jälkeen siirrytään mediataitoviikkoon.

<https://www.uutismediakasvatus.fi/uutistenviikko/>

7

Pikkutoimittajat

Sopikaa lapsiryhmässä viikon toimittajavuorot, jolloin aina muutama lapsista saa dokumentoida päiväkodin arkea kameraa, tablettia tai kännykkään hyödyntäen. Miettikää yhdessä lasten kanssa millaisia hetkiä he haluavat tallentaa ja millaisia asioita he haluaisivat päiväkodin arjesta esitellä esimerkiksi omille vanhemmilleen.

Tehkää myöhemmin tallenteista ja kuvista päiväkodin oma sanomalehti, josta löytyy pikkutoimittajien omia teoksia.

8

Sosiaalinen media

Nykypäivänä lapset aloittavat sosiaalisen median käytön yhä nuorempina. Vaikka lapsi ei itse käyttäisi sosiaalisen median sovelluksia tai muita palveluita, hän saattaa kuulla niistä kavereilta tai perheenjäseniltään. Sosiaalinen media on parhaimmillaan paikka, jossa voi vuorovaikuttaa ja pitää yhteyttä itselle tärkeisiin ihmisiin. Se sisältää kuitenkin myös asioita, jotka eivät sovellu lapsille. Tämän takia lasten kanssa tulisi puhua erilaisten sovellusten vaaroista ja käyttäytymissäännöistä.

Lapset ja nuoret käyttävät sosiaalista mediaa kuulumisten vaihteluun ja hyvää mieltä tuottavien sisältöjen katseluun. Sosiaalisessa mediassa voi kuitenkin kohdata myös vastoinkäymisiä tai joutua jopa kiusatuksi. Vastoinkäymisiä voi yrittää ehkäistä olemalla kiinnostunut lapsen sosiaalisen median käytöstä ja keskustelemalla avoimesti lapsen kokemuksista. Lasta tulee myös rohkaista ja kannustaa toimimaan turvallisesti ja toisia huomioivasti sosiaalisessa mediassa. (MLL 2021 a.)

9

Oma kuva kansio

Tehtävässä lapset pääsevät ottamaan itsestään kuvia tabletin tai puhelimen etukameralla. Kuvien ottamisen jälkeen kuvat tulostetaan ja niistä tehdään jokaiselle lapselle oma kansio. Kansioiden teossa voi käyttää mielikuvitusta, mutta helpon kansion pystyy toteuttamaan myös pelkästään taittamalla kartongin kahtia. Lapset voidaan ottaa koko prosessiin mukaan ja lopuksi he voivat koristella kansionsa haluamallaan tavalla.

Tehtävään voidaan lisätä myös tunnekasvatusta pyytämällä lapsia ottamaan kuvia omista ilmeistään. Erilaisten ilmeiden avulla voidaan lasten kanssa tutkia millaisia tunteita on olemassa ja miltä ne näyttävät.

10

Varhaiskasvattajat tutuiksi

Tämän tehtävän ideana on tutustua lapsiryhmän varhaiskasvattajiin paremmin. Lasten on helpompi tutustua, luottaa ja luoda suhde sellaiseen kasvattajaan, joka kertoo asioita itsestään.

Varhaiskasvattajien on tarkoitus kuvata YouTubestakin tuttu My day-video/kuvasarja omasta päivästänsä, myös töiden ulkopuolelta. Varhaiskasvattaja voi kuvata esimerkiksi omia harrastuksiaan, lemmikkejään, tekemiään ruokia yms. On kuvaajan päätettävissä mitä hän haluaa jakaa. Päivästänsä voi ottaa joko kuvia tai videota ja liittää ne lopuksi yhteen. Erilaisia videoiden editointi sovelluksia on paljon esimerkiksi Inshot, joka on helppokäyttöinen mobiililaitteelle ladattava videoeditori.

Lapset kuuntelevat mielellään kertomuksia kasvattajien arjesta. Kasvattajien videoiden jälkeen lapset voivat halutessaan kuvata omat My day-videot.

Halutessaan päiväkotit voi perustaa oman Instagram-tilin, josta vanhemmat voivat seurata lastensa arkea päiväkodissa.

11

Mediabingo

Mediabingon valmisteluun tarvitset tulostettuja kuvia lapsille tärkeistä mediahahmoista, tubettajista, sovelluksista, mediavälineistä tai muista mediaan liittyvistä asioista. Tulostuksen jälkeen kuvat piilotetaan valitsemaasi ympäristöön.

Ennen mediabingon pelaamista lapsille teetetään omat bingolaput, joissa toistuvat samat kuvat, kuin aikaisemmin tulostetuissa lappuissa. Lapset lähtevät etsimään piilotettuja lappuja ja aina kun lapsi löytää bingolapussaan olevan kuvan saavat he rastiittaa sen.

12

Televisio ja radio

Televisio ja radio ovat monelle lapselle tuttuja mediavälineitä. Televisiosta katsellaan lastenohjelmia ja radiota voidaan kuunnella automaakoilla tai päiväkodissa. Television katselusta puhuttaessa keskustelu siirtyy usein ruutuajasta puhumiseen. Television katselu sopivissa määrin kuitenkin kehittää lapsen mielikuvitusta ja ohjelmien avulla lapsi pystyy käsittelemään häntä mietityttäviä asioita (MLL 2021 b). Television katselu voi myös antaa lapsille ideoita omiin leikkeihin. Esimerkiksi televisiosta tutut mediahahmot ovat usein lapsille tärkeitä ja näkyvät myös heidän leikeissään.

Vaikka lapsi olisi jo melko itsenäinen median käyttäjä, hän kaipaa silti läheisyyttä ja huomiota. Tämän takia myös lapsen ja aikuisen yhdessä vietetty aika median parissa on tärkeää. Yhteisen mediahetken aikana aikuinen voi tutustua lapsen kokemuksiin ja ymmärtää, millaisia ajatuksia media lapsessa herättää. Elokuvan tai ohjelman jälkeen aikuinen voi yhdessä lapsen kanssa keskustella esille nousseista ajatuksista. Lasten olisi myös hyvä päästä nauttimaan monipuolisesta mediakulttuurista. Ohjelmien ja pelien lisäksi esimerkiksi musiikki vahvistaa monia lapsen taitoja. (MLL 2021 b.)

13

Muistipeli

Tässä muistipelissä yhdistetään lapsille tuttuja mediahahmoja toisiinsa. Muistipelin pystyy helposti toteuttamaan tulostamalla netistä erilaisten mediahahmojen kuvia. Jokaisesta ohjelmasta tai elokuvasta tulostetaan kaksi hahmoa, jotka muodostavat parin. Tulostamisen jälkeen kuvat leikataan samankokoisiksi ja laminoidaan.

Ennen muistipelin pelaamista on hyvä käydä läpi, mitä hahmoja peli sisältää. Kortit voi asetella pöydälle kuvapuoli ylöspäin, jonka jälkeen lapset voivat yhdistellä samasta ohjelmasta tutut hahmot toisiinsa. Pelin valmistellessa kannattaa miettiä, mitkä ovat juuri kyseisessä lapsiryhmässä suosittuja elokuvia tai ohjelmia.

14

Elokuvahetki

Katsokaa yhdessä lasten valitsema elokuva. Elokuvan katselun jälkeen voitte yhdessä pohtia millaisia juonenkäänteitä elokuva sisälsi. Pohtikaa myös, miksi elokuvahahmot toimivat tietyllä tavalla ja mitkä asiat johtivat heidät tekemään elokuvassa nähtyjä ratkaisuja.

Elokuvan tarinan avulla voidaan harjoitella käyttäytymisen ja tunteiden säätelyä ilman, että sitä verrataan suoraan omaan käyttäytymiseen. Näin lapset oppivat hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavia tekijöitä. Voitte myös keskustella mitkä olivat kenenkin lempihahmoja ja voitte sen jälkeen etsiä niitä internetistä, lehdistä ja kirjoista.

15

Lepakkoflikan yöradio

Tehtävissä varhaiskasvattajat soittavat Lepakkoflikan yöradiota, joka löytyy alla olevasta linkistä. Ennen nauhoitteen soittamista annetaan lapsille tehtäväksi kuunnella, mitä ääniä Lepakkoflikan yöradion lähetyksessä kuuluu puheen lisäksi. Lähetyksen kuuntelemisen jälkeen lapsilta kysellään kysymyksiä jaksoon liittyen. Kuultujen äänien lisäksi voi kysellä esimerkiksi jakson aiheena olevasta lähimatkoilusta.

Lisäksi varhaiskasvattajat voivat nauhoittaa tuttuja ääniä päiväkodista, jonka jälkeen lasten tulee arvata, mistä äänet ovat peräisin. Äänet voivat olla esimerkiksi legojen kolinaa, soittimen soittamista tai veden lorinaa.

<https://yle.fi/aihe/a/20-10002083>

16

Internet

Nykyään lapset käyttävät internetiä pienestä pitäen ja lasten kasvaessa he alkavat käyttää sitä myös enemmän itsenäisesti. Mediakasvatuksella pyritään tukemaan lasten toimimista medialaitteiden ja -sisältöjen parissa. Keskeisessä roolissa on eri medioihin tutustuminen ja median tuottaminen leikinomaisin keinoin.

Tieto- ja viestintäteknologiaan tutustutaan lasten kanssa erilaisten välineiden, sovellusten ja pelien kautta. Digitaalisten sisältöjen tuottaminen edistää lasten luovaa ajattelua, yhteistoiminnan taitoja sekä lukutaitoa. Digitaalista dokumentointia voi hyödyntää lasten kanssa esimerkiksi leikeissä ja taiteellisessa tuottamisessa. Monilukutaidolla tarkoitetaan viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Viestit voivat olla kirjoitetussa, puhutussa tai digitaalisessa muodossa. Monilukutaitoon sisältyy myös erilaisia lukutaitoja, joista yksi on medialukutaito. Lasten medialukutaito kehittyy heidän tuottaessa ja tutkiessa sisältöjä mediavälineiden avulla. Jotta lasten monilukutaito voisi kehittyä, he tarvitsevat rikasta tekstiympäristöä, aikuisten mallia ja lapsille soveltuvia kulttuuripalveluita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 26.)

17

Kyselylomake perheille

Tässä tehtävässä ryhmän kasvattajat voivat laatia lomakkeen, jossa kysellään lasten median käytöstä. Lomake voi olla paperinen tai se voidaan tehdä esimerkiksi google forms kyselylomakkeen avulla. Lomakkeen kysymykset on hyvä olla selkeitä ja helposti ymmärrettäviä, jotta myös lapset voivat osallistua sen täyttämiseen.

Lomakkeessa voi olla kysymyksiä perheen mediatottumuksista sekä lapsen mielenkiinnonkohteista, peloista ja lempiasioista liittyen mediaan.

Tällä tavoin kasvattajat saavat tietoa lasten mediankäytöstä kotona ja kuulevat myös vanhempien mielipiteitä asiaan. Lisäksi lomakkeen avulla saadaan lisää tietoa lasten mediataidoista ja vahvuuksista.

MLL:n mediatyökaluja varhaiskasvatukseen-oppaasta löytyy sivulta 31 myös valmis lomake vanhemmille.

<https://cdn.mll.fi/prod/2017/07/06170657/Mediaty%C3%B6kaluja-varhaiskasvatukseen.pdf>

18

Qr-koodi suunnistus

QR-koodisuunnistuksessa opetellaan tabletin tai muun mobiililaitteen käyttöä ja QR-koodien lukemista QR-koodilappujen avulla. Tehtävässä lapset etsivät pienryhmissä ympäristöön piilotettuja QR-koodeja ja lukevat ne tabletin tai puhelimen avulla. QR-koodien takaa voi paljastua esimerkiksi erilaisten mediavälineiden kuvia tai tehtäviä, joita lasten tulee yhdessä ratkaista. Ennen suunnistusta kannattaa itse testata, että QR-koodit toimivat. Lisäksi lapsille kannattaa näyttää, kuinka QR-koodeja luetaan. Myös lapset voidaan ottaa mukaan koodien tekoon.

QR-koodeja pystyy tekemään itse netissä esimerkiksi osoitteessa:

<https://fi.qr-code-generator.com/>

19

Digihippa

Digihipassa yksi osallistuja ottaa kuvan ympäristössä olevasta paikasta ja lähettää kuvan toisille osallistujille. Pelin voittaa se, joka tietää mistä kyseinen kuva on otettu. Peliä voi pelata missä ympäristössä tahansa. Jos kyseessä on pienempi paikka esimerkiksi huone, voi kuva olla otettu esimerkiksi pienemmästä esineestä tai muusta yksityiskohdasta.

Lisäksi digihippaa voidaan pelata digitaalisissa ympäristöissä. Tässä tapauksessa yksi osallistujista ottaa kuvakaappauksen jostain nettisivusta niin, että kuvassa näkyy sivua vain osittain. Muiden osallistujien tulee keksiä mistä sivusta on kyse ja voittaja on se joka tunnistaa sivun ensimmäisenä. Ennen pelin pelaamista, lapsia on hyvä muistuttaa siitä, että pelissä käytetään vain turvallisia ja lapsille sopivia sivuja.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/digipuhavinkkejä/>

20

Linkkivinkkejä

- 100 erilaista oivallusta mediakasvatukseen
<https://oivalluksiaeskarista.files.wordpress.com/2017/12/100-oivallusta-mediareppuun.pdf>
- Ekapeli on puhelimella tai tietokoneella pelattava oppimispeli lukemisen harjoitteluun. Ekapelistä löytyy versiot niin eskarilaisille kuin pienemmillekin lapsille.
<http://www.lukimat.fi/lukeminen/materiaalit/ekapeli>
- Toimil-sovellus on suomalaisten toimintaterapeuttien kehittämä sovellus hyvinvoinnin lisäämiseen. Sen avulla voi oppia lisää itsesäätelystä ja saada keinoja elämän erilaisiin tilanteisiin.
<https://toimiapp.fi/>
- Esipolku vahvistaa pohjaa medialukutaidolle ja erityisesti audiovisuaalisen lukutaidon oppimispolulle. Lyhyitä animaatioita, jotka sopivat varhaiskasvatukseen.
<https://elokuvapolku.kavi.fi/esipolku/>
- Moka Mera Emotions on alle kouluikäisten lasten digitaalinen leikkikalua, jonka avulla harjoitellaan tunnetaitoja.
<https://mokamera.com/fi/sovellukset/moka-mera-emotions/>

21

Linkkivinkkejä

- Mediapoluilla-sivulta löytyy paljon hyvää tietoa mediakasvatuksesta varhaiskasvatuksessa
<https://www.mediapoluilla.fi/>
- Mediataitokoulu-sivulta löytyy maksuttomia oppimateriaaleja varhaiskasvattajien käyttöön
<https://www.mediataitokoulu.fi/>
- MLL:n sävyisesti yhdessä-materiaali pienten lasten mediakasvatukseen
<https://cdn.mll.fi/prod/2017/07/06165756/S%C3%A4vyis%C3%A4sti-yhdess%C3%A4.pdf>
- MLL:n mediatyökaluja varhaiskasvatukseen
<https://cdn.mll.fi/prod/2017/07/06170657/Mediaty%C3%B6kaluja-varhaiskasvatukseen.pdf>

19

Lähteet

- MLL. 2010. Mediatyökaluja varhaiskasvatukseen. Viitattu 4.4.2022. Saatavissa: <https://cdn.mll.fi/prod/2017/07/06170657/Mediaty%C3%B6kaluja-varhaiskasvatukseen.pdf>
- MLL. 2021. Digipuhavinkkejä. Viitattu 21.3.2022. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/digipuhavinkkejä/>
- MLL. 2021 a. Lapsi sosiaalisessa mediassa. Viitattu 25.3.2022. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/lapsi-sosiaalisessa-mediassa/>
- MLL. 2021 b. 3-4-vuotias ja median käyttö. Viitattu 3.4.2022. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/3-4-v/3-4-vuotias-ja-median-kaytto/>
- Uutismedian liitto. Viitattu 21.3.2022. Saatavissa: <https://www.uutismediakasvatus.fi/uutistenviikko/>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Viitattu 3.4.2022. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf
- Yle. 2022. Mediataitoviikko: Mitä pelkän äänen perusteella voi päätellä ja mitä toimittaja tekee? Viitattu 21.3.2022. Saatavissa: <https://yle.fi/aihe/a/20-10002083>

23